

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. บริบทของสถานที่ศึกษา
2. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
3. การพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล
4. การดำเนินการตามการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล
5. การประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล
6. การสังเคราะห์การพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล

บริบทของสถานที่ศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ทำการศึกษาในชุมชนโรงพยาบาลพระปกเกล้า ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ชุมชนที่ศึกษาที่ประกอบด้วย ชุมชนย่อยที่ 2 ชุมชนย่อยที่ 7 และชุมชนย่อยที่ 10 ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเทศบาลเมือง 1 โรงเรียนเทศบาลเมือง 2 โรงพยาบาลพระปกเกล้า และบ้านเรือนของคนในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของงานบริการสาธารณสุขตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

เทศบาลเมืองจันทบุรี เป็นเทศบาลที่มีพื้นที่ครอบคลุม 4 ตำบล คือ ตำบลตลาด ตำบลวัดใหม่ ตำบลท่าช้าง (หมู่ที่ 8) ตำบลบางกะจะ (หมู่ที่ 10 และ 12) มีพื้นที่ทั้งหมด 10.25 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตเทศบาลมีลักษณะเป็นเนินและที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำจันทบุรีไหลผ่านตัวเมืองแม่น้ำมีความยาว 120 กิโลเมตร ส่วนที่ไหลผ่านตัวเมืองมีความยาว 8 กิโลเมตร และลำคลองมีน้ำไหลตลอดทั้งปี พื้นที่เป็นเนินมีเพียงหนึ่งในสิบของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สำนักงานและโรงเรียน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย ทำการค้า ตลาด ธนาคาร สถานเริงรมย์ สวนสาธารณะและอ่างเก็บน้ำ การปกครองของเทศบาลเมืองจันทบุรี ขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จากสถิติของงานทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 ในเขตเทศบาลมีจำนวน 12 ชุมชน มีประชากรตามทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลทั้งสิ้น 27,778 คน เป็นชาย 13,464 คน เป็นหญิง 14,314 คน มีจำนวนครอบครัว 11,040 ครัวเรือน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี

จำนวนชุมชน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
ชุมชนย่อยที่ 1	640	581	712	1,293
ชุมชนย่อยที่ 2	669	660	773	1,433
ชุมชนย่อยที่ 3	1,416	2,017	2,102	4,119
ชุมชนย่อยที่ 4	1,241	1,745	1,823	3,568
ชุมชนย่อยที่ 5	715	727	755	1,482
ชุมชนย่อยที่ 6	715	727	755	1,482
ชุมชนย่อยที่ 7	1,224	1,568	1,654	3,222
ชุมชนย่อยที่ 8	957	1,043	1,134	2,177
ชุมชนย่อยที่ 9	1,142	1,556	1,608	3,164
ชุมชนย่อยที่ 10	1,150	1,518	1,601	3,119
ชุมชนย่อยที่ 11	457	549	591	1,140
ชุมชนย่อยที่ 12	573	603	635	1,238
รวม	11,040	13,464	14,314	27,778

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลเมืองจันทบุรี

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1 การคมนาคม มีถนนและสะพานหลายสายเป็นถนนจำนวน 125 สายมีความยาว 47 กิโลเมตร มีสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กจำนวน 8 สะพาน มีสะพานลอยคนข้าม จำนวน 1 สะพาน

1.2 การจราจร ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี มีปัญหาการจราจรติดขัดในบริเวณสี่แยกไฟแดงหน้าสถานีตำรวจ ในช่วงเวลา 07.30-08.00 น. และในช่วงเวลา 15.30-18.00 น. บริเวณสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสฤตดิเดช โรงเรียนศรียานุสรณ์ โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี โรงเรียนเบญจมราชูทิศ บริเวณสี่แยกพระยาตรัง ในช่วงเวลา 07.00-08.30 น. และเวลา 15.30-18.30 น.

1.3 การประปา ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ดำเนินการผลิตน้ำประปาจากสถานีน้ำประปาปากแซง โดยใช้น้ำจากแม่น้ำจันทบุรี และสถานีจ่ายน้ำ คือ สถานีจ่ายน้ำสำนักงานประปาจันทบุรี ถนนศรียานุสรณ์ มีกำลังการผลิตน้ำ 40,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และปริมาณการใช้น้ำ

เฉลี่ย 34,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีผู้ใช้น้ำประปา จำนวน 32,571 ราย และจากข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ประชากรในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรีมีน้ำใช้ทุกครัวเรือน

1.4 การไฟฟ้า ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรีมีผู้ใช้ไฟฟ้า จำนวน 9,565 ราย โดยกระแสไฟฟ้าผลิตจากโรงไฟฟ้าบางปะกง มีสถานีจ่ายที่ไฟฟ้าจังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ที่ ตำบลแสงอำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี บริเวณที่เป็นสวนสาธารณะมีไฟฟ้าครอบคลุมทุกพื้นที่ ได้แก่ สนามกีฬา ตลาดสด สะพาน สวนสาธารณะ สวนหย่อม และมีถนนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ 4 สาย

1.5 การสื่อสารและไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการประชาชน จำนวน 2 แห่ง คือ ไปรษณีย์จันทบุรี ที่ถนนมหาราช และไปรษณีย์จันทธานีที่ถนนเบญจมาศ

1.6 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี มีการใช้ประโยชน์ที่ดินคิดเป็นสัดส่วน ดังนี้ ที่อยู่อาศัยความหนาแน่นน้อย มีพื้นที่ 1.5 ตารางกิโลเมตร ที่อยู่อาศัยความหนาแน่นปานกลาง มีพื้นที่ 1.8 ตารางกิโลเมตร ที่อยู่อาศัยความหนาแน่นมาก มีพื้นที่ 1.9 ตารางกิโลเมตร ลักษณะเป็นชนบทและเกษตรกรรม มีพื้นที่ 1.5 ตารางกิโลเมตร เป็นที่สาธารณประโยชน์และหน่วยราชการ มีพื้นที่ 3.55 ตารางกิโลเมตร

2. ด้านเศรษฐกิจ

2.1 การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาล ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการพานิชยกรรม และบริการ โดยมีสถานประกอบการ ดังนี้ สถานประกอบการด้านพานิชยกรรม ได้แก่ สถานีน้ำมัน 5 แห่ง ศูนย์การค้า 3 แห่ง ตลาดสด 3 แห่ง ร้านค้า 1,243 แห่ง สถานประกอบการด้านบริการ ได้แก่ โรงแรม 16 แห่ง ธนาคาร 11 แห่ง โรงภาพยนตร์ 1 แห่ง และมีสถานขนานูเคราะห์ 1 แห่ง และโรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง

2.2 การท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แต่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ แหล่งค้าอัญมณีที่สำคัญของประเทศไทย รวมทั้งสวนสาธารณะในเขตเทศบาลเมืองมีส่วนสาธารณะที่สวยงาม 2 แห่ง คือสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 จันทบุรี นอกจากนี้ยังมีศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและศาลหลักเมืองที่ชาวจันทบุรีให้ความเคารพกราบไหว้สักการะในตลาดมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวเส้นจันทร์ เสื้อจันทบุรี พริกไทย ผลไม้ตามฤดูกาล ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด กระจ่างหวาน สละ เป็นต้น

2.3 โรงงานอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.3.1 โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ 1 (โรงงานที่มีเครื่องจักรกลตั้งแต่ 5 แรงม้าขึ้นไป หรือมีคนงานตั้งแต่ 7 คน ขึ้นไป) จำนวน 7 แห่ง

2.3.2 โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ 2 (โรงงานที่มีเครื่องจักรกลตั้งแต่ 20 แรงม้า ขึ้นไป หรือมีคนงานตั้งแต่ 20 คน ขึ้นไป) จำนวน 5 แห่ง

2.3.3 โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ 3 (โรงงานที่มีเครื่องจักรกลตั้งแต่ 50 แรงม้า ขึ้นไป หรือมีคนงานตั้งแต่ 50 คน ขึ้นไป) จำนวน 24 แห่ง

3. ด้านสังคม

3.1 วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ งานเทศกาลของดีเมืองจันทร์วันผลไม้ที่จะจัดในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลไม้และสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดจันทร์ งานตากสินรำลึกและงานกาชาดจะจัดในช่วงปีใหม่ที่สนามกีฬากลางจังหวัดภายในมีการตกแต่งร้านค้าและจำหน่ายสินค้ามากมาย

3.2 ด้านการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองจันทร์ มีการศึกษาสามารถอ่านออกเขียนได้ มีสถานศึกษาที่สำคัญได้แก่ โรงเรียนอนุบาลจันทร์ โรงเรียนสฤทธิเดช โรงเรียนมัธยมเบญจมราชูทิศ โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า วิทยาลัยเทคนิคจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจันทร์ มหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตจันทร์ มีสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองจันทร์ จำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนเทศบาล 1 และ โรงเรียนเทศบาล 2 รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1-2 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งหมด 3,029 คน และนักเรียนที่เป็นประชากรของเทศบาลเมืองจันทร์ จำนวน 802 คน มีจำนวนครูทั้งหมด 150 คน นอกจากนั้นเป็นโรงเรียนเอกชน จำนวน 6 แห่ง

3.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง รับเด็กเล็ก จำนวน 690 คน มีผู้ดูแลเด็ก จำนวน 35 คน ที่รับการฝึกอบรมในการดูแลเด็ก

3.4 มีสถานที่นันทนาการและพักผ่อน เป็นสนามเด็กเล่น จำนวน 2 แห่ง สวนสาธารณะ จำนวน 2 แห่ง สวนหย่อม จำนวน 6 แห่ง และห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง

3.5 ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 83.60 รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์ร้อยละ 4.14 ศาสนาอิสลามร้อยละ 0.33 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 11.93

3.6 บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองจันทร์ มีศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ถนนขวาง และศูนย์บริการสาธารณสุขทุ่งคอนหว้า มีโรงพยาบาลรัฐบาล คือ โรงพยาบาลพระปกเกล้า ขนาด 800 เตียง จำนวน 1 แห่ง มีโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง ขนาด 175 เตียง มีคลินิกเอกชน จำนวน 40 แห่ง คลินิกทันตกรรม จำนวน 15 แห่ง และคลินิกพยาบาล จำนวน 1 แห่ง โรคที่พบในเขตเทศบาลเมืองมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคระบบไหลเวียน โรคระบบผิวหนังและเนื้อเยื่อ และโรคระบบทางเดินอาหาร

3.7 ปัญหาอาชญากรรม ในปี 2549 มีคดีเกิดขึ้นทั้งหมด 178 คดี ส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกายเพศ รองลงมาเป็นคดีที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ยักยอกทรัพย์สิน และโจรกรรมรถหาย จับผู้กระทำความผิดได้ 76 ราย

4. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เทศบาลเมืองจันทบุรีตั้งอยู่ในเขตอากาศร้อนชื้น มีฝนตกชุกติดต่อกัน 6 เดือน ฤดูหนาวไม่หนาวมากนัก ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง ลักษณะของชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่หนาแน่นปานกลาง

4.1 แหล่งน้ำ มีแม่น้ำจันทบุรี ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเขาสอยดาว 1 สายไหลผ่านตัวเมือง เป็นระยะทางยาว 20 กิโลเมตร และมีคลอง 2 แห่ง คือ คลองน้ำใส และคลองท่าสิงห์

4.2 น้ำเสีย มีปริมาณน้ำเสียวันละ 5,000 ลบ.ม. มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อฝังตามธรรมชาติ จำนวน 1 แห่ง มีพื้นที่ 147 ไร่

4.3 ขยะ มีปริมาณขยะวันละ 40-42 ตันต่อวัน เทศบาลใช้รถยนต์จัดเก็บขยะ 13 คัน ขนขยะไปฝังกลบที่ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ที่ฝังกลบ จำนวน 68 ไร่ (รวมพื้นที่ทำการทั้งโครงการ 117 ไร่) ซึ่งอยู่ห่างจากเทศบาลเมืองจันทบุรี 12 กิโลเมตร

5. การเมืองและการบริหาร เทศบาลเมืองจันทบุรีแบ่งโครงสร้างการปกครองเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยมีสภาเทศบาลฝ่ายนิติบัญญัติ มีสมาชิก จำนวน 18 คน และฝ่ายบริหารมีคณะผู้บริหาร 3 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรีคนที่ 1 และ 2 มีพนักงานเทศบาลสามัญ จำนวน 167 คน ลูกจ้างประจำ 42 คน พนักงานจ้างทั่วไป 353 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ 63 คน โดยมีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าควบคุมดูแลพนักงานเทศบาลและลูกจ้างทั้งหมด และรองปลัดเทศบาลทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยปลัดเทศบาลทำหน้าที่ควบคุมดูแลตามที่ได้รับมอบหมาย

6. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมตามโอกาสหรือวันสำคัญ เช่น ร่วมกันทำความสะอาดหมู่บ้านในวันปีใหม่ ร่วมกิจกรรมในวันแม่แห่งชาติเป็นต้น อีกประเภทหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มโดยภาครัฐจัดตั้งให้ ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นต้น การดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะมาจากคณะกรรมการต้องเข้าประชุมบ่อยทำให้รบกวนต่อการประกอบอาชีพ และบางเรื่องไม่เข้าใจในกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี มีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งมาจากชุมชนย่อย 12 ชุมชน เป็นแกนนำที่มีบทบาทสำคัญ ประชุมร่วมกันประจำทุกเดือน ที่วัดใหม่ ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับผู้บริหารเทศบาลประจำทุกเดือน โดยตัวแทนกรรมการชุมชนแต่ละชุมชน นำเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเสนอพูดคุยและแก้ไขปัญหา ร่วมกันที่ประชุม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ภายหลังการศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน และนำข้อมูลมาเป็นฐานในการดำเนินการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล ดังรายละเอียดที่นำเสนอในตอนที 2 ต่อไป

ผลการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

ทีมวิจัยศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนร่วมกับการสังเกต การศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วยนำมาเก็บข้อมูลในชุมชน ในโรงเรียนเทศบาลเมือง และในโรงพยาบาล ในระหว่างวันที่ 1-10 สิงหาคม 2550 จำนวน 30 ชุด ตรวจสอบความถูกต้องแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยจำนวน และร้อยละ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมามีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 อายุระหว่าง 11-20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และมีอายุระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ เป็นเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมามีอาชีพรับจ้าง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และเป็นนักเรียน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ไม่ต้องการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 เนื่องจากมีการกิจมาก และวันเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสะดวกในการมาร่วมกิจกรรม คือ ช่วงบ่ายของวันทำการ หากเป็นวันศุกร์จะสะดวกมากยิ่งขึ้น และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการเป็นสมาชิกของทีม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาเป็นคนคณะกรรมการดำเนินงานหรือเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพทั่วไป

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
11 - 20 ปี	4	13.33
21 - 30 ปี	2	6.67
31 - 40 ปี	8	26.67
41 - 50 ปี	11	36.67
51 - 60 ปี	5	16.67
เพศ		
ชาย	10	33.33
หญิง	20	66.67
อาชีพ		
รับราชการ	21	70.00
รับจ้าง	5	16.67
นักเรียน	4	13.33
การเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้		
ต้องการมาร่วม	28	93.33
ไม่ต้องการมาร่วม	2	6.67
บทบาทในการร่วมกิจกรรม		
เป็นสมาชิก	21	70.00
เป็นคณะกรรมการ	9	30.00

ผลการประเมินสภาพปัญหาของชุมชน

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของปัญหา และประเมินความรุนแรงของปัญหาในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี สามารถเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาได้ ดังนี้

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 1 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะในชุมชนเทศบาลเมือง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 2 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการจัดการน้ำเสีย ท่อตัน น้ำท่วม ในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 3 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการไม่ดูแลสัตว์เลี้ยงในบ้าน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 4 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความไม่สะอาดของบ้านเรือนในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 5 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเกิดโรคต่าง ๆ ในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 6 เรื่องเกี่ยวกับการไม่ออกกำลังกายของคนในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 7 เรื่องเกี่ยวกับน้ำดื่มในโรงเรียนไม่สะอาด มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 8 เรื่องเกี่ยวกับชุมชนในบางพื้นที่ของชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ผลการประเมินความต้องการของชุมชน

จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามเรื่องการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี ร่วมกับการลงพื้นที่เพื่อสังเกตและจัดกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ระหว่างเดือนสิงหาคม 2550 ถึงเดือน กันยายน 2550 กลุ่มแกนนำเครือข่ายชุมชนที่ประกอบด้วย แกนนำจาก โรงพยาบาล แกนนำจาก โรงเรียนเทศบาลเมือง และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีความเห็นร่วมกันว่าต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชนขึ้นในโรงพยาบาล เพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน ที่ให้ประโยชน์และให้ความสนุกสนาน เปิดโอกาสให้คนในชุมชน บุคคลทั่วไป ญาติผู้ป่วย และนักเรียนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัย กิจกรรมการเรียนรู้อาจจะหมุนเวียนไปติดตามโรงเรียน ในชุมชน ในวัด หรือในโรงพยาบาล ซึ่งมีผู้รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ทีมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ โดยจำแนกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) ด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน 4) ด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชน เทศบาลเมืองจันทบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี ด้านการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้

ประเด็น	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ - โรงเรียนมิน โขบาย พัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณขยะในชุมชนมีมากขึ้น - เทศบาล ไม่มีการแยกขยะแห้ง ขยะเปียก ขยะติดเชื้อ ขยะสารเคมี และนำขยะไปฝังกลบรวมกันที่มะขาม - เทศบาล โรงเรียนและ โรงพยาบาลไม่มีการประสานความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
2. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลเมือง มีความเข้มแข็ง - แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขมีการประชุมประจำเดือนและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ - โรงพยาบาลและวัด มีศักยภาพสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ของคนในชุมชนได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน - ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรีที่ประกอบด้วย แกนนำในชุมชน แกนนำในโรงเรียน และแกนนำในโรงพยาบาล - หน่วยงานต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ยังไม่มีการประสานความร่วมมือในการร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี
3. ด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพมากขึ้น - โรงพยาบาลขยายงานบริการสุขภาพเชิงรุก 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนบางส่วนยังเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพ และไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพที่ถูกต้อง - ประชาชน บางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพตนเอง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
4. ด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนต้องการแหล่งเรียนรู้ เพื่อชุมชน ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างสะดวก - ประชาชนต้องการ เรียนรู้ สิ่งที่เข้าใจง่าย นำไปได้ในชีวิตจริง - นักเรียน อยากเรียนรู้จาก แหล่งที่มีชีวิต ที่ให้ทั้งความรู้ และความสนุกสนาน - ผู้บริหารของโรงพยาบาล สนับสนุนให้จัดศูนย์เรียนรู้ เพื่อเด็ก และบุคคลทั่วไปใน รพ. 	<ul style="list-style-type: none"> - การประสานความร่วมมือกับ เครือข่ายชุมชน/ โรงเรียน/ โรงพยาบาลยังมีน้อย - โรงเรียนขาดแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่ใกล้ นักเรียน เดินทางมาเรียนรู้ได้โดยง่าย - สะดวกต่อการเรียนรู้และมี ความปลอดภัย - ขาดการสนับสนุนงบประมาณ จากเทศบาลเมืองจันทบุรี - ไม่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

การสร้างกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือในเบื้องต้น

การสร้างความสัมพันธ์ภาพในเบื้องต้นผู้วิจัยติดต่อขอพบผู้บริหารของโรงเรียนเทศบาล 1 และผู้บริหารของ โรงเรียนเทศบาล 2 เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2550 เวลา 09.00-12.00 น. ที่โรงเรียน เพื่อแนะนำตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากครูและแกนนำนักเรียนในโรงเรียน หลังจากนั้นผู้วิจัย ร่วมประชุมกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 200 คน ในนามหน่วยบริการปฐมภูมิของโรงพยาบาลพระปกเกล้า เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00-12.00 น. ที่วัดใหม่ จันทบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล และสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพในระดับกลุ่มเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีต่อไป

จัดสนทนากลุ่มครั้งที่หนึ่ง เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2550 เวลา 14.00-16.00 น. ที่ห้องประชุมเปิดของพัสดุ อาคารประชาธิปกศักดิ์เคhren ชั้น 6 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเป็นแกนนำของโรงพยาบาลพระปกเกล้า และครูจากโรงเรียนเทศบาล 1 รวมทั้งหมด 11 คน สมาชิกในที่ม

แนะนำตนเองให้สมาชิกที่ร่วมสนทนากลุ่มรู้จักกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้กลุ่มมีความเห็นร่วมกันว่าการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เสนอให้เชิญแกนนำของอสม. 12 ชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นในการทำกระบวนการกลุ่มครั้งต่อไปจึงมีตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุข 12 ชุมชนย่อยร่วมประชุมด้วย ดังตัวอย่างคำกล่าว “... เราควรชวนอาสาสมัครสาธารณสุขใน 12 ชุมชนย่อยมาร่วมกิจกรรมด้วยตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อจะได้พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ลองไปชวนเขาดูก่อน เขาจะมาหรือไม่ก็แล้วแต่เขา อาสาสมัครสาธารณสุขบางคนก็ทำงานมากและมีบทบาทในชุมชนมาก ถ้ามาร่วมมือด้วยจะเกิดผลดี...” (เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล)

การประชุมกลุ่มครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เวลา 14.00-16.00 น. ที่ห้องประชุมฝ่ายการพยาบาล อาคารประชาธิปกศักดิ์เคhren ชั้น 6 สมาชิกที่ร่วมประชุมระดมสมองประกอบด้วยแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข 12 ชุมชนย่อย แกนนำในโรงพยาบาลพระปกเกล้า และครูจากโรงเรียนเทศบาล 1 และ 2 รวมทั้งหมด 32 คน ซึ่งลักษณะกลุ่มมีความแตกต่างกันมากขึ้นและมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงปรับรูปแบบกระบวนการกลุ่มเป็นการการประชุมระดมสมอง และกลุ่มมีความเห็นในการสนับสนุนการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ดังตัวอย่างคำกล่าว “โรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน เพราะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียน เด็กนักเรียนได้ออกมาเรียนรู้นอกห้องเรียนก็ตื่นเต้น สนุกสนาน อยากให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนให้แก่เด็กมาก ๆ เด็กสนใจเรียนรู้จากของจริงมากกว่าการฟังบรรยายในห้องเรียน เช่น นำนักเรียนมาดูคนไข้ที่บาดเจ็บจากการขับขีรถจักรยานยนต์ เด็กจะเกิดความกลัวไม่กล้าขับขีรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูง หรือเห็นการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรค หรือเห็นการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียจริง ๆ เป็นต้น” (ครู)

จากการทำกระบวนการกลุ่มทั้งสองครั้ง พบว่าสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น สมาชิกคุ้นเคยกันและสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อที่ประชุมได้อย่างมั่นใจ สมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระทีละคน มีการบันทึก โดยเขียนให้เห็นบนกระดาน สมาชิกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และหาข้อสรุปร่วมจากกลุ่ม โดยทุกคนยอมรับมาร่วมกันตามเหตุผลที่น่าเสนอและร่วมมือกันทำ สมาชิกมีความเห็นร่วมกันว่าศูนย์การเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้วิจัยสร้างทีมวิจัยโดยเลือกจากสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย 3 ฝ่าย ที่มีลักษณะเป็นแกนนำในกลุ่ม เป็นผู้ที่ทราบข้อมูลของชุมชน เป็นผู้ที่สนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง จากตัวแทนแกนนำในโรงพยาบาลพระปกเกล้า จากตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข และจากตัวแทนโรงเรียนเทศบาล ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงลักษณะที่มิวิจัยการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ลำดับ	เพศ	อายุ (ปี)	ฐานะทางสังคมของผู้เป็นที่มิวิจัย
1	หญิง	47	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า
2	หญิง	60	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า
3	หญิง	45	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า
4	หญิง	45	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า
5	หญิง	40	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า
6	หญิง	50	ครูโรงเรียนเทศบาลเมือง 1
7	หญิง	39	ครูโรงเรียนเทศบาลเมือง 1
8	ชาย	34	ครูโรงเรียนเทศบาลเมือง 2
9	หญิง	50	อาสาสมัครสาธารณสุข ชุมชนย่อยที่ 1
10	หญิง	49	อาสาสมัครสาธารณสุข ชุมชนย่อยที่ 3
11	หญิง	49	อาสาสมัครสาธารณสุข ชุมชนย่อยที่ 7
12	หญิง	60	อาสาสมัครสาธารณสุข ชุมชนย่อยที่ 10

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ทีมวิจัยร่วมกันพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล โดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งนำมาประกอบเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ ส่วนที่หนึ่งจากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ส่วนที่สอง จากการศึกษารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลน่าน ซึ่งเป็นส่วนของภาครัฐที่ประสบความสำเร็จ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และการศึกษารูปแบบของอุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค ซึ่งเป็นภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารของภาคเอกชน พบว่า สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนา คือ นโยบายที่ชัดเจน และผู้บริหารให้การสนับสนุน ศูนย์การเรียนรู้ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของสังคมและชุมชน และมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ส่วนที่สามเกิดจากการทำกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้โดยแกนนำเครือข่ายชุมชนจาก แกนนำในโรงพยาบาล แกนนำจากโรงเรียน และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข

ส่วนที่หนึ่ง จากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเทศบาลเองจับตาดูต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล พบว่าปัญหาที่สำคัญอันดับแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนเทศบาลเมือง และชุมชนต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชนขึ้นในโรงพยาบาล เพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชน บุคคลทั่วไป ญาติผู้ป่วย และนักเรียนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ส่วนที่สอง การศึกษาคูงานศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐศึกษาคูงานที่ศูนย์การเรียนรู้ที่โรงพยาบาลน่านและสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ของศูนย์การเรียนรู้ ภาคเอกชนศึกษาคูงานที่อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค กรุงเทพมหานคร และสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบภาครัฐ เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม เปิดบริการแก่นักเรียน และบุคคลทั่วไป ญาติผู้ป่วยและผู้สนใจทุกคนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ทุกวันทำการ มีสื่อวิทยาศาสตร์จำนวนมาก สามารถหยิบจับได้ สถานที่ศูนย์การเรียนรู้ปรับปรุงมาจาก โรงครัวเดิม นำสื่อทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ มาติดตั้ง ตกแต่งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อประชาชน มีนักเรียน ประชาชน และญาติผู้ป่วย มาใช้บริการจำนวนมาก จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ของ โรงพยาบาล พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ศูนย์การเรียนรู้เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และยังประโยชน์ต่อสาธารณชน เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญและเป็นแกนหลักในการดำเนินการ ดังคำให้สัมภาษณ์ของบริหารและผู้เกี่ยวข้อง

“...ศูนย์การเรียนรู้ของโรงพยาบาล แต่เดิมนั้นเกิดจากความสนใจส่วนตัวของผม ที่อยากเห็นเด็ก ๆ ในส่วนต่างจังหวัดได้พบเห็นสื่อต่าง ๆ ที่น่าสนใจ สื่อวิทยาศาสตร์เหล่านี้มักจะพบเห็นในนิทรรศการใหญ่ ๆ ที่จัดที่กรุงเทพฯ หรือจัดในต่างประเทศ...” (ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้น่าน)

“... ผมมีโอกาสได้พบเห็นสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ มากมาย ที่ประทับใจมาก ๆ ก็จะเป็นสื่อทางด้านวิทยาศาสตร์ จึงพยายามรวบรวม ขอบริจาคบ้าง ซื้อเองบ้าง หามาสะสมไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสมาเรียนรู้ สื่อหลายประเภทมีการเคลื่อนไหว เป็นเสมือนสื่อที่มีชีวิต ทำให้เด็กมองเห็นแล้วเกิดจินตนาการ คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ออกมาได้ เช่น ของเหลวเมื่อได้รับความร้อนก็จะลอยตัวขึ้น กระจกนูนกระจกเว้าเมื่อมาต่อกันแล้วทำเป็นเนินขึ้นและลง จะทำให้เกิดภาพที่แตกต่างกันออกไป แต่แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงภาพลวงตาเท่านั้น ศูนย์การเรียนรู้ของโรงพยาบาลเกิดมาราวสิบปี โดยปรับปรุงโรงครัวเก่ามาทำเป็นศูนย์การเรียนรู้...” (ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้น่าน)

“... ในระยะแรก ๆ ก็เปิดและจัดกิจกรรมเฉพาะวันสำคัญ ได้แก่ วันเด็ก วันมหิดล ต่อมาเห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ น่าจะเปิดทุกวันเพื่อให้เด็ก ๆ และผู้สนใจที่มาโรงพยาบาล ได้มีโอกาสมาดู มาหยิบมาจับ จึงเปิดทุกวัน หากเป็นวันพิเศษเช่นวันเด็ก วันมหิดล ก็จะจัดกิจกรรมใหญ่ เกือบทุกหน่วยงานมาจัดกิจกรรมและมีพิธีการของหน่วยงานตนเอง เช่น รังสีนำฟิล์มเอ็กซเรย์ มาแสดง ทันตกรรมจัดพิธีการที่เกี่ยวกับฟัน เป็นต้น ขอความร่วมมือจากกลุ่มงานพยาบาลบ้าง ห้องแล็บบ้าง ใช้เวลากว่าสิบปีในการค่อย ๆ ทำ สะสม และจัดหาสื่อวิทยาศาสตร์เหล่านี้...”

(ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้น่าน)

“... ผู้ป่วยและญาติที่มาโรงพยาบาล บางส่วนจะพาลูกหลานมาที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเล่น และเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่จัดไว้ ขณะนี้กำลังปรับปรุงเป็นห้องสมุดข้าง ๆ ศูนย์การเรียนรู้ อีกแห่งหนึ่ง ได้ค้นแบบมาจากทีเคพาร์ค ที่ออกแบบที่อ่านหนังสือแบบรวงผึ้ง มีชั้นวางหนังสือสวย ๆ และวางระบบยืมคืนหนังสือด้วยคอมพิวเตอร์ ...” (ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้น่าน)

“... ศูนย์การเรียนรู้เปิดทุกวัน มีเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้บริการอยู่มุมหนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ ในวันที่กิจกรรมพิเศษก็มาช่วยงานศูนย์การเรียนรู้และงดการให้บริการเงินกู้สามัญของสหกรณ์ และมีผู้ดูแลทำความสะอาดศูนย์การเรียนรู้ได้อยู่ประจำอีกคนหนึ่ง งบประมาณในการจัดหาสื่อต่าง ๆ ใช้เงินจำนวนมาก...แต่ส่วนใหญ่มาจากเงินบริจาคของครอบครัวและเครือข่ายของผู้อำนวยการ โรงพยาบาล...” (เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลน่าน)

“... ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ ประสบความสำเร็จ ก็ด้วยเป็นความตั้งใจและมุ่งมั่นที่อยากจะให้ลูกหลานของชาวน่านได้มีโอกาสเรียนรู้ ผมใช้เวลาร่วมสิบปีในการค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ สะสม และยินดีที่เห็นเด็กและผู้คนทั่วไปมาเรียนรู้ ...” (ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้น่าน)

ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบภาคเอกชน เป็นอุทยานการเรียนรู้ได้รับความนิยอย่างกว้างขวาง มีกิจกรรมการเรียนรู้หลายประเภทที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มีการหาความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายก่อน แล้วจึงนำมาจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม เลือกระรกิจกรรมที่มีคุณค่าเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย เน้นสื่อการเรียนรู้ที่มีชีวิต กิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหาร

“... อุทยานการเรียนรู้ เปิดมานานสองปีเศษ ในครั้งแรกเปิดที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวสต์ แล้วขยายสาขาไปยังส่วนภูมิภาคได้แก่ที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดยะลา และขณะนี้กำลังดำเนินการที่จังหวัดปราจีนบุรี อุทยานการเรียนรู้มีนโยบายสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการบริการห้องสมุด แนะนำหนังสือที่ดี การวางระบบไอที การจัดอบรมให้แก่พนักงาน และมีการทำบันทึกความเข้าใจลงนามร่วมกัน จะได้ลิขสิทธิ์บางส่วน สิ่งสำคัญของการจัดการห้องสมุด คือการทำให้ห้องสมุดมีชีวิต ....” (ผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้)

“... การให้บริการลูกค้า มี 2 ประเภท สมาชิกรายวันเก็บค่าเข้าเยี่ยมชมครั้งละ 20 บาท สมาชิกรายปี เสียค่าสมาชิก 200 บาทต่อปี และมีสิทธิยืมหนังสือได้ สมาชิกที่เป็นรายปี ประมาณ ร้อยละ 90 มาใช้บริการ การจัดกิจกรรมจะจัดตามกลุ่มอายุ ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้สูงอายุ ตามความต้องการและข้อเสนอแนะจากการจัดกลุ่มสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย เช่น จากการจัดกลุ่ม สนทนากับเยาวชนพบว่าเขาต้องการอ่านหนังสือด้วยวัยนำไปด้วย เขาต้องการอ่านหนังสือ บนรังผึ้ง เขาต้องการอ่านหนังสือบนต้นไม้ ซึ่งทีมงานนำมาออกแบบจัดทำไว้ในห้องสมุดเด็ก มีการฉายหนังในอดีตทุกครั้งจะมีผู้สูงอายุมาชมจำนวนมากและเป็นลูกค้าประจำ ...” (ผู้บริหาร อุทยานการเรียนรู้)

“... การดำเนินงานจะมีคณะทำงานและคณะอนุกรรมการ ชุดที่หนึ่งทำหน้าที่วางแผน ออกแบบ วางระบบการให้บริการ ชุดที่สองจัดหาสื่อและคัดเลือกหนังสือต่าง ๆ ชุดที่สามทำกิจกรรม พนักงานทุกคนจะได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะช่วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในเวลาและนอกเวลา ตั้งแต่ 10.00-20.00 น. สิ่งสำคัญที่ทำให้ได้รับความนิยม คือ คนพร้อม ผู้บริหารพร้อม มีเงินทุน สนับสนุน และมีพันธมิตร นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยและพัฒนา ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติ ในการอ่าน พฤติกรรมการอ่าน และการสร้างให้เด็กรักการอ่านอีกด้วย...” (ผู้บริหารอุทยาน การเรียนรู้)

“... การประเมินผลแบ่งเป็นการประเมินผลภายในโดยการประเมินความพึงพอใจของ ลูกค้าที่มารับบริการ ว่าพอใจไหมและต้องการสิ่งใด ส่วนการประเมินผลภายนอกเป็นการสอบถาม ว่ารู้จักอุทยานการเรียนรู้ไหม เพื่อทำประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น...” (ผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้)

“... ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุทยานการเรียนรู้แห่งนี้ประสบความสำเร็จ มีอยู่ 3 ประการคือ มีประการแรกคนที่สนใจและอยากทำเรื่องการเรียนรู้ เรื่องห้องสมุดที่มีชีวิต ประการที่สองการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายที่เข้ามาร่วมทำ โฟกัสรูปแบบแสดงความคิดเห็น บอกสิ่งที่เขาต้องการ ให้เกิด และสุดท้ายเป็นเรื่องของพันธมิตรที่เข้ามาช่วยกันรวมทั้งสื่อต่าง ๆ ...” (ผู้บริหารอุทยาน การเรียนรู้)

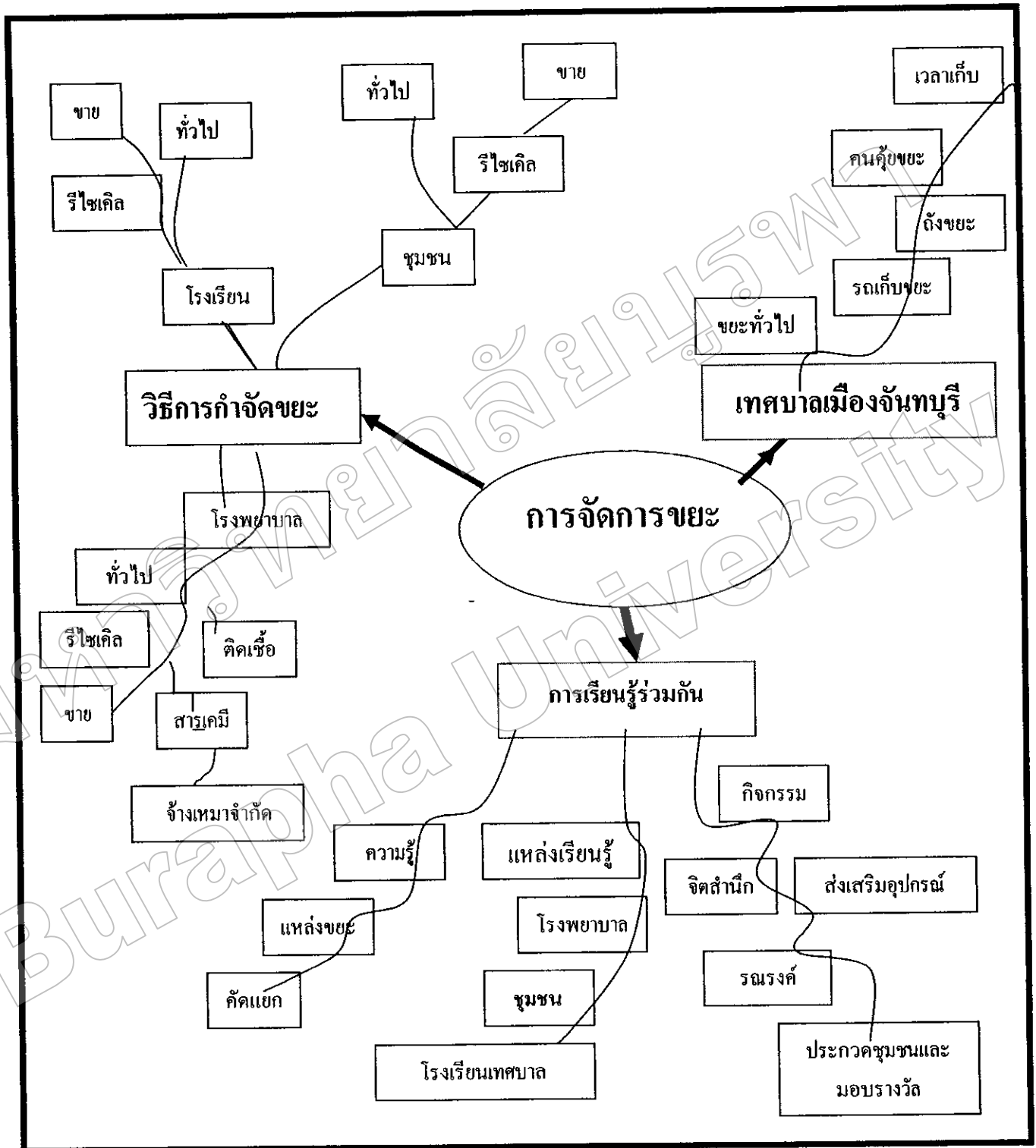
ส่วนที่สาม ทีมวิจัยร่วมกันพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล โดยใช้ กระบวนการกลุ่มแบบพลังสร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00-16.30 น. กลุ่มแกน นำเครือข่ายที่ประกอบด้วยแกนนำจากโรงพยาบาล จำนวน 6 คน แกนนำจากโรงเรียนเทศบาลเมือง จันทบุรี จำนวน 2 คน และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 24 คน ร่วมกันประชุม ระดมสมอง เพื่อให้ทุกคนแสดงพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนออกมาอย่างอิสระ มีวิธีดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน (Appreciation 1) ให้สมาชิกแต่ละคนนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพ สมาชิกมีความคิดเห็นหลากหลายดังนี้ 1) ในชุมชนคนต่างคนต่างอยู่ การมีส่วนร่วมน้อยและการเอื้ออาทรกันน้อย 2) สภาพแวดล้อม มีขยะจำนวนมาก 3) เด็กที่ยากจน ไม่อยากเรียนหนังสือและขาดโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ 4) สิ่งแวดล้อมดีแต่ต่างคนต่างอยู่ 5) นักเรียนอยากมาเรียนนอกห้องเรียน 6) มีปัญหาเรื่องการดูแลสุขภาพคนเจ็บป่วยในชุมชน 7) มีปัญหาเด็กติดยาเสพติด 8) มีปัญหาคนติดบุหรี่ เหล้า 9) มีปัญหาการคัดแยกขยะไม่ถูกต้องทิ้งและกำจัดขยะสกปรก 10) การทิ้งขยะไม่ถูกวิธี 11) เด็กมีปัญหาในครอบครัวแล้วติดยาเสพติด 12) ผู้ใหญ่สนใจแต่เรื่องการประกอบอาชีพ 13) เด็กสนใจแต่ในกลุ่มเพื่อนของตนเอง 14) เด็กขาดศีลธรรม 15) กรดจากการทำทองถูกนำมาทิ้งเหมือนขยะทั่วไป ทำลายสุขภาพและสิ่งแวดล้อมแต่ผู้ประกอบการไม่ทราบ 16) ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารในภาพรวมของจังหวัดจันทบุรี 17) ไม่มีศูนย์ข้อมูลในการมารับบริการที่โรงพยาบาลพระปกเกล้า 18) ต้องการให้นำตัวอย่างของอวัยวะต่าง ๆ ที่เกิดโรคที่คงไว้มาแสดงให้ประชาชนได้เห็น 19) ศูนย์การแสดงวิถีชีวิตของคนเมืองจันทบุรีสมัยดั้งเดิม 20) การเลือกของเล่นเด็กที่ไม่เกิดอันตรายหรือเป็นพิษต่อเด็ก 21) ตัวอย่างของผู้ป่วยที่เป็นโรค ประเภทต่าง ๆ จริง 22) ผู้ป่วยไม่ใส่ใจสุขภาพของตนเอง และญาติไม่ใส่ใจในการดูแลผู้ป่วย

ขั้นตอนที่ 2 สภาพอนาคต (Appreciation 2) สมาชิกนำความคิดเห็นรายบุคคล มาสรุปเป็นความเห็นของกลุ่ม โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ อันดับที่ 1 เรื่องการจัดการขยะ คัดแยกกำจัดให้ถูกวิธีรวมทั้งขยะทั่วไป ขยะสารเคมี รวมทั้งน้ำเสียด้วย อันดับที่ 2 เรื่องศูนย์ข้อมูลการบริการของโรงพยาบาลพระปกเกล้า อันดับที่ 3 เรื่องการป้องกันและดูแลตนเองเมื่อเป็นโรคต่าง ๆ รวมทั้งนำตัวอย่างของผู้ป่วยที่เป็นโรคมารวมแสดงให้เห็นจริง อันดับที่ 4 เรื่องยาเสพติด เหล้า บุหรี่ อันดับที่ 5 เรื่องการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและครอบครัว แต่ในระยะแรกเริ่มกลุ่มมีความเห็นร่วมกันว่าจะดำเนินการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะและน้ำเสีย ก่อน

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการมุ่งสู่อนาคต (Influence 1) สมาชิกเสนอความคิดเห็นเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและน้ำเสีย โดยให้สมาชิกเสนอความคิดเห็นที่ละคนแล้วเขียนไว้บนกระดานให้เห็นชัดเจน ต่อจากนั้นกลุ่มร่วมกันจัดเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวความคิด ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 แสดงความคิดของกลุ่มสมาชิกเรื่องจัดการขยะในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ (Influence 2) สมาชิกทุกคนร่วมกันระดมความคิดเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและน้ำเสีย โดยเลือกกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ในปีนี้ ภายใต้ศักยภาพของกลุ่มที่มีอยู่ ดังนี้

1. กลุ่มร่วมกันกระตุ้นปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในชุมชนและในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการทิ้งขยะให้ถูกที่ ถูกวิธี เพื่อให้บ้านเรือนสะอาด
2. กลุ่มร่วมกันคัดเลือกแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะและน้ำเสีย ในโรงพยาบาล พระปกเกล้า เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จัดอาสาสมัครสาธารณสุขและนักเรียน โรงเรียนเทศบาล มาเรียนรู้ เพื่อให้เห็นของจริงก่อนที่จะนำไปปฏิบัติที่บ้าน
3. กลุ่มจะประสานกับเทศบาลเมืองจันทบุรี ขอสนับสนุนถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง ให้ครบทุกชุมชน และขอให้มีการควบคุมดูแลให้รถเก็บขยะมาเก็บตามเวลา และมีมาตรการป้องกันคนเก็บขยะรื้อคัน ฝึกอบรมขยะแตกกระจาย

ขั้นตอนที่ 5 การเขียนแผนดำเนินการ (Control 1) สมาชิกทุกคนร่วมกันระดมความคิดเรื่องการจัดทำแผนเพื่อการเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะและน้ำเสีย โดยเลือกกิจกรรมที่กลุ่มสามารถดำเนินการได้ในเครือข่ายชุมชน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แผนการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล

โครงการและกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ก. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน						
1. ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	จำนวน 30 คน	- เก็บข้อมูล ได้ถูกต้องครบถ้วน	1-10 สิงหาคม 2550	-	ผู้วิจัย	- ทราบปัญหาความต้องการของชุมชน
2. ผู้วิจัยขอพบผู้บริหารโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ฯ และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากครูและนักเรียน	โรงเรียนเทศบาล 1	- เก็บข้อมูล ได้ถูกต้องครบถ้วน	2 สิงหาคม 2550	-	ผู้วิจัย	- ทราบปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

โครงการ และกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ข. การสร้างทีมวิจัย						
3. ร่วมประชุมกับแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองที่วัดใหม่ ต.วัดใหม่ อ.เมือง จ.จันทบุรี	- แกนนำ อสม. 12 ชุมชน จำนวน 200 คน	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	1 ตุลาคม 2550		ผู้วิจัย	- ได้รับความร่วมมือจากแกนนำเครือข่ายชุมชน
4. สร้างแกนนำเครือข่าย - พบแกนนำของอสม. ชี้แจงทำความเข้าใจ เรื่อง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ - จัดสนทนากลุ่มแกนนำเครือข่าย เพื่อรับฟังความคิดเห็น	- แกนนำ อสม. 12 ชุมชน ครู โรงเรียนเทศบาล 1 และ 2 - แกนนำในโรงพยาบาล	- สร้างทีมวิจัยเครือข่ายชุมชน	14 กันยายน 2550		ผู้วิจัย	- สร้างทีมวิจัยแกนนำเครือข่ายชุมชนได้
ค. พัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้						
5. ทีมวิจัยทำกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล - กำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน - จัดลำดับความสำคัญของปัญหา - จัดทำแผนการเรียนรู้ของชุมชน - จัดทำคู่มือการเรียนรู้	- แกนนำ อสม. 12 ชุมชน ครู โรงเรียน เทศบาล 1 และ 2 - แกนนำในโรงพยาบาล	- ได้ประเด็นปัญหาที่จะนำมาร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล	18 ตุลาคม 2550	5,000 บาท	ทีมวิจัย	- ได้ประเด็นปัญหาของชุมชนที่สามารถจะนำใช้ในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ตารางที่ 7 (ต่อ)

โครงการและกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ค. พัฒนารูปแบบ						
ศูนย์การเรียนรู้ (ต่อ)						
6. ศึกษาดูงานอุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค กรุงเทพฯ และพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์คลองห้า จังหวัดปทุมธานี	- จำนวน 11 คน	ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน	2 พฤศจิกายน 2550	10,000 บาท	ทีมวิจัย	- ทีมวิจัยเห็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีที่จะนำมาประยุกต์ใช้
7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะระบบบำบัดน้ำเสียระบบน้ำประปา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาล	- จำนวน 9 รุ่น 750 คน (อสม. 30 คน (นักเรียน 720 คน)	- คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากแหล่งเรียนรู้ตามสภาพจริงในชุมชน	26 พฤศจิกายน 2550 ถึง 8 กุมภาพันธ์ 2551		ทีมวิจัย	- อสม. นักเรียน ครู และอื่น ๆ ร่วมกัน และสามารถถ่ายทอดได้
8. ทีมวิจัยร่วมกันดำเนินการ ติดตามปรับปรุงและสะท้อนกลับเรื่องการจัดการขยะระบบบำบัดน้ำเสียระบบน้ำประปา	ทีมวิจัยประชุม ร่วมกัน 3 ครั้ง	-มีการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน	ตุลาคม 2550- เมษายน 2551		ทีมวิจัย	
9. โรงเรียนเทศบาล 2 ได้รับการสนับสนุน ถังหมักก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์จากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.).	จำนวน 1 เตา	ถังหมักก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์ฯ คิดตั้งแล้วเสร็จใช้งานได้	มกราคม 2551	60,000 บาท	ทีมวิจัย และโรงเรียนเทศบาล 2	โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องถังหมักก๊าซชีวภาพ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

โครงการและกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ง. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้						
10. โรงพยาบาลพระปกเกล้าจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วยเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชนพื้นที่ กว้าง 8 เมตร ยาว 27 เมตร รวม 210 ตารางเมตร - จัดหาชุดประชุม 1 ชุด	จำนวน 1 แห่ง	- มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	มกราคม ถึง มีนาคม 2551	130,300 บาท 34,500 บาท	ทีมวิจัย	มีสถานที่ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล
11. จัดทำปฏิทินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พ.ย. 2550-ก.พ. 2551 เรื่องขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบน้ำประปา เม.ย.-ธ.ค. 2551 เรื่องโรค เรื่องอุบัติเหตุ เรื่อง สารเสพติด	- นักเรียน - คนในชุมชน - บุคคลทั่วไป	- ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	มกราคม ถึง ธันวาคม 2551		ทีมวิจัย	- ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ โดยสะดวก
จ. ประเมินรูปแบบ						
12. กลุ่มแกนนำฯ ร่วมกันวางแผน ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผล การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	- กลุ่มร่วมกันพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ 3 รอบ	- รอบที่ 1 จำนวน 18 คน - รอบที่ 2 จำนวน 12 คน - รอบที่ 3 จำนวน 12 คน	- 6 พ.ย. 2550 - 7 ม.ค. 2551 - 15 ก.พ. 2551		ทีมวิจัย	ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

โครงการและกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
จ. ประเมินรูปแบบ (ต่อ)						
13. ทีมวิจัยร่วมกันประเมินและปรับปรุงรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ	- ประเมิน ผล 3 รอบ	- ความพึงพอใจของทีมวิจัย - ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้	กันยายน 2550 ถึง มีนาคม 2551		ทีมวิจัย	- ทีมวิจัยมีความพึงพอใจต่อศูนย์การเรียนรู้ - ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อศูนย์การเรียนรู้
				239,800		

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ประกอบด้วย โครงสร้างการดำเนินงานและกระบวนการทำงาน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ควรมีหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่มิให้ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น และมีความคล่องตัวในการทำงาน

2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล กลุ่มร่วมกันจัดการการเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบน้ำประปา จากแหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาลพระปกเกล้า จำนวน 9 รุ่น รวม 750 คน ดังนี้

เวลา 13.00-13.30 น. แนะนำทีมงานและบรรยายสรุป พร้อมทำแบบประเมินตนเองก่อนการเรียนรู้

เวลา 13.30-15.15 น. เดินเท้าไปดูแหล่งเรียนรู้ เริ่มต้นที่จุดคัดแยกขยะที่หอผู้ป่วยพิเศษ อังกฤษ จุดพักขยะ ศูนย์เรียนรู้ขยะ เรือนพักขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบทำน้ำประปา รวมระยะทาง 1 กิโลเมตร

เวลา 15.15-15.30 น. กลับมาสรุปประเด็นสำคัญและทำแบบประเมินตนเองหลังการ
เรียนรู้ ในห้องประชุมอีกครั้งหนึ่ง

ตารางการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล จำนวน 9 รุ่น รวม 750 คน ดังนี้

วันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข
(อสม.) จำนวน 30 คน

วันที่ 6 ธันวาคม 2550 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2
จำนวน 100 คน

วันที่ 7 ธันวาคม 2550 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2
จำนวน 100 คน

วันที่ 10 มกราคม 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1
จำนวน 80 คน

วันที่ 14 มกราคม 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1
จำนวน 80 คน

วันที่ 17 มกราคม 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1
จำนวน 80 คน

วันที่ 18 มกราคม 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1
จำนวน 80 คน

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2
จำนวน 100 คน

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.00-15.30 น. เป็นกลุ่มนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2
จำนวน 100 คน

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปและติดตามประเมินผล (Control 2) กลุ่มแกนนำเครือข่ายชุมชน
ร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับการสังเกต บันทึก ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้
ในโรงพยาบาล ที่เริ่มจัด การเรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบน้ำประปา
การติดตามและประเมินผลการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลก่อนและหลังการพัฒนา
โดยมีตัวชี้วัด จำนวน 7 ตัว ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การประเมินก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

เป้าหมายของ โครงการและกิจกรรม	ตัวชี้วัด ก่อนการพัฒนา	ตัวชี้วัด หลังการพัฒนา	วิธีการเก็บ ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูล
ก. ด้านโครงสร้างของ ศูนย์การเรียนรู้				
1. การกำหนดที่ตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจาก ความร่วมมือของ กลุ่มแกนนำเครือข่าย (รพ. รร. ชุมชน)	- ไม่มีศูนย์การ เรียนรู้เพื่อชุมชน เกิดขึ้นในชุมชน	- มีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อชุมชนเกิดขึ้น ในโรงพยาบาล 1 แห่ง	สังเกต บันทึก	ทีมวิจัย อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล
2. การกำหนดทีมงาน รับผิดชอบการดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้	- ไม่มีผู้รับผิดชอบ การดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้	- มีผู้รับผิดชอบการ ดำเนินงานศูนย์การ เรียนรู้	สังเกต บันทึก	ทีมวิจัย อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล
ข. ด้านกระบวนการ ทำงานของศูนย์การ เรียนรู้				
3. การสร้างการมีส่วน ร่วมในการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล ในทุกขั้นตอน	- ยังไม่เคยสร้าง การมีส่วนร่วมของ เครือข่าย (รพ. รร. และชุมชน) ในการพัฒนาการ เรียนรู้ร่วมกัน	- สร้างการมีส่วน ร่วมของเครือข่าย (รพ. รร. และ ชุมชน) ในการ พัฒนาการเรียนรู้ ร่วมกัน	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ทีมวิจัย แกนนำ อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล
4. การพัฒนาศูนย์การ เรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและสะดวกต่อ การเรียนรู้	- จำนวนคนที่เข้า มาใช้บริการใน ศูนย์การเรียนรู้ (จำนวนน้อย)	- จำนวนคนที่ เข้ามาใช้บริการ ในศูนย์การเรียนรู้ (จำนวนเพิ่มมากขึ้น)	สังเกต บันทึก	ทีมวิจัย แกนนำ อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เป้าหมายของ	ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	วิธีการเก็บ	ผู้ให้ข้อมูล
โครงการและกิจกรรม	ก่อนการพัฒนาฯ	หลังการพัฒนาฯ	ข้อมูล	
5. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละคน	- ผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตาม อชยาศัย	- ผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอชยาศัย - ผู้เรียนรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ทีมวิจัย แกนนำ อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล
6. การสนองตอบความต้องการการเรียนรู้ของคนในชุมชน	- ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ที่ศูนย์การเรียนรู้ - อาสาสมัคร สาธารณสุข พื่อใจ ที่มาเรียนรู้ใน รพ.	- นักเรียนพอใจ และสนุกสนาน ที่มาเรียนรู้ใน รพ. - เจ้าหน้าที่พื่อใจที่ให้บริการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนรู้ทั่วไป	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ทีมวิจัย แกนนำ อสม. โรงเรียน โรงพยาบาล

สรุปการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลมีการประเมินก่อนและหลังการพัฒนา โดยมีตัวชี้วัดด้าน โครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ และด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ และใช้วิธีการสังเกต บันทึก และสัมภาษณ์ โดยทีมวิจัย

การดำเนินการตามการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ทีมวิจัยนำรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ แล้วปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากรอบที่ 1 ไปถึงรอบที่ 3 จนได้รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

การดำเนินการตามรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 1

ทีมวิจัยที่ประกอบด้วยแกนนำจาก โรงพยาบาล แกนนำจาก โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี จัดสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2550 เพื่อติดตาม ประเมินผล สะท้อนกลับและปรับแผนการพัฒนา รูปแบบภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แสดงการทบทวนและปรับแผนพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 1 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การทบทวนและปรับแผนพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 1

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
ก. ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้						
1. การกำหนดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มแกนนำเครือข่ายพื้นที่ กว้าง 8 เมตร ยาว 27 เมตร	- ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยต่อผู้บริหารโรงพยาบาล - ขออนุมัติปรับปรุงหอผู้ป่วยเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ	- ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล	ธันวาคม 2550	130,300 บาท	ผู้วิจัย	บันทึกสังเกต
2. การกำหนดทีมงานรับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้	- ขออนุมัติ - ได้รับความเห็นชอบจากสหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลฯ - ขออนุมัติจากโรงพยาบาลฯ	- ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัย	ธันวาคม 2550	34,500 บาท	ผู้วิจัย	บันทึกสังเกต
ข. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้						
3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลในทุกขั้นตอน	- จัดสนทนากลุ่ม (ครั้งที่ 1) - จัดประชุมระดมสมอง (ครั้งที่ 2) - จัดประชุมระดมสมอง (ครั้งที่ 3) - จัดทำคู่มือการเรียนรู้	จำนวน 3 ครั้ง 900 เล่ม	- 14 ก.ย. 2550 - 18 ต.ค. 2550 - 6 พ.ย. 2550	5,000 บาท	ทีมวิจัย	บันทึกสัมภาษณ์

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบ ประมาณ	ผู้รับ ผิดชอบ	วิธีการเก็บ ข้อมูล	
4. การพัฒนารูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ทุกคนมีโอกาสเข้า ถึงโดยง่ายและ สะดวกต่อการ เรียนรู้	- ศึกษาปัญหาและ ความต้องการของ คนในชุมชน	จำนวน 30 คน	1-10 ส.ค.		ทีม วิจัย	ใช้แบบ สอบถาม	
	- ศึกษาคูงานและ สัมภาษณ์ผู้บริหาร	จำนวน 2 คน	27-28 ส.ค.	2550		บันทึก สังเกต สัมภาษณ์	
	อุทยานการเรียนรู้ ทีเคพาร์ค กรุงเทพฯ และพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ คลองห้า จ.ปทุมธานี	จำนวน 2 แห่ง ทีมวิจัย จำนวน 12 คน	2 พ.ย. 2550	10,000 บาท			
	5. การส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองตาม ศักยภาพของแต่ละ บุคคล	- ใช้กระบวนการ การกลุ่มแบบ ในการพัฒนา รูปแบบศูนย์ การเรียนรู้ - จัดกลุ่มเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ ใน รพ. เรื่อง ขยะ ระบบบำบัด น้ำเสีย ระบบ น้ำประปาฯ	9 รุ่น 750 คน	26 พ.ย. 2550 ถึง		ทีมวิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
	รูปแบบศูนย์ การเรียนรู้	จำนวน 2551	15 ก.พ.				
	จำนวน 30 คน	26 พ.ย. 2550					

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบ ประมาณ	ผู้รับ ผิดชอบ	วิธีการเก็บ
						ข้อมูล
6. การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้ของคน ในชุมชน	- ประเมินผล การปรับปรุง การดำเนินงาน ศูนย์การ เรียนรู้ใน รอบที่ 1	- ความพึง พอใจของ ทีมวิจัย - ความพึง พอใจของ ผู้ใช้บริการ ที่ศูนย์การ เรียนรู้	4 ธ.ค. 2550		ทีมวิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
					179,800 บาท	

ก. ด้านโครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

1. การกำหนดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ใช้สอยใน
โรงพยาบาล แล้วประมาณการค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้นที่และประ โยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน
แล้วจึงนำเสนอโครงการต่อผู้บริหารเพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติโครงการ ลักษณะพื้นที่
ที่จะปรับปรุงเป็นศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล เดิมเป็นอาคารหอผู้ป่วยเก่าที่ไม่ได้ใช้งาน เป็นอาคาร
สองชั้น โดยศูนย์การเรียนรู้จะใช้พื้นที่ชั้นล่าง ขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 27 เมตร พื้นที่รวม 210
ตารางเมตร มีห้องน้ำภายในอาคาร ประมาณการค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้น บานประตู วงกบ
หน้าต่าง โถส้วม แผงควบคุมไฟฟ้า ปลั๊กไฟ โคมไฟฟ้า ทาสีทั้งหมด เป็นวงเงิน 130,300 บาท
และผู้วิจัยขอทุนสาธารณประโยชน์เพื่อจัดซื้อ โต๊ะประชุมชุดเล็ก จำนวน 1 ชุด เป็นเงิน 34,500 บาท
รวมทั้งสิ้น 164,800 บาท ออกแบบปรับปรุงเมื่อธันวาคม 2550 จ้างเหมาปรับปรุงเมื่อมกราคม 2551
แล้วเสร็จปลายมีนาคม 2551 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ดำเนินการควบคู่ไปกับการ
ปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ซึ่งจะต้องดำเนินการตามระเบียบพัสดุว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง
2. การกำหนดทีมงานรับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล
ทีมวิจัยแกนนำเครือข่ายชุมชนร่วมกันพิจารณาหาผู้รับผิดชอบที่เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน
ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ได้แก่ งานบริการปฐมภูมิและงานฝ่ายบริหารทั่วไป โรงพยาบาล

พระปกเกล้าร่วมกับแกนนำจาก โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรีและแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ข. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้

3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในทุกขั้นตอน กลุ่มแกนนำเครือข่ายชุมชน จากโรงพยาบาลพระปกเกล้า จากโรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี และจากอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกันวางแผนการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มร่วมกันนำแผนไปสู่การดำเนินการเป็นระยะเวลา 1 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึงเดือนธันวาคม 2550 โดยกลุ่มร่วมกันจัดทำคู่มือการเรียนรู้และจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาล ได้แก่ ระบบการจัดการขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบน้ำประปา แล้วกำหนดตารางเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรีมาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาล เริ่มจากรุ่นที่ 1 มาเรียนรู้ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 30 คน หลังจากนั้นทีมวิจัยร่วมกันสังเกต ติดตามและประเมินผลการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะพบปัญหาและแก้ไขปรับปรุงไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทีมวิจัยสังเกตและบันทึกผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่พบในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปหาจุดแข็ง ที่เป็นข้อดี และจุดอ่อนที่เป็นปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ต่อไป

4. การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ ทีมวิจัยร่วมกันจัดตารางการเรียนรู้โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และนักเรียนโรงเรียนเทศบาลเมือง 1 และนักเรียนโรงเรียนเทศบาลเมือง 2 มาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพในโรงพยาบาล โดยทีมวิจัยร่วมกันออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ง่ายต่อการเรียนรู้ และเนื้อหาการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน โดยทีมวิจัยจัดทำคู่มือการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ แจกแก่ผู้มาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาลคนละ 1 เล่ม ในคู่มือจะมีแบบประเมินก่อนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่สำคัญโดยย่อของเรื่องระบบการจัดการขยะของสถานบริการสาธารณสุข ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบน้ำประปา และแบบประเมินตนเองภายหลังการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้เรียงลำดับเหตุการณ์ดังนี้ มีการบรรยายสรุปโดยย่อในห้องประชุมใช้เวลาประมาณ 15 นาที พร้อมกับทำแบบประเมินตนเองก่อนการเรียนรู้ หลังจากนั้นจะพาเดินเข้าไปตามเส้นทางที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงพยาบาลใช้เวลา 2 ชั่วโมง โดยเริ่มต้นที่หอผู้ป่วยพิเศษอังกะสน์ 2 เรียนรู้เรื่องการคัดแยกขยะ ไปจุดพักขยะ ไปศูนย์การเรียนรู้ขยะรีไซเคิล ไปเรือนพักขยะทั่วไปและเรือนพักขยะติดเชื้อ เรียนรู้เรื่องระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งรวมกันอยู่ในพื้นที่ 1 ไร่เศษด้านหลังโรงพยาบาล แสดงให้เห็นการต่อท่อรวม

น้ำเสียทุกประเภทมาไว้ที่ระบบบำบัดน้ำเสีย มีบ่อสูบลม มีคลองวนเวียนพร้อมใบพัดเติมอากาศ มีบ่อดักตะกอน ลานตากตะกอน มีบ่อเติมคลอรีน และบ่อน้ำรีไซเคิล และเรียนรู้เรื่องระบบการจัดการน้ำประปา ไปดูสระน้ำที่เป็นแหล่งน้ำดิบขนาดใหญ่ ไปดูระบบการทำน้ำประปา การกรองดิบ การเติมคลอรีนฆ่าเชื้อโรค การเก็บน้ำในบ่อน้ำสำรอง การสูบน้ำขึ้นถังสูง และการจ่ายน้ำไปยังหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพน้ำประปา ซึ่งในแต่ละจุดจะจัดเจ้าหน้าที่ประจำไว้ทำหน้าที่บรรยายและตอบข้อซักถามของผู้มาเรียนรู้ ใช้เวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง หลังจากนั้นผู้เรียนรู้จะเดินเท้ากลับมายังห้องประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อพักผ่อนและทำแบบประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนที่ได้พบว่าส่วนใหญ่คะแนนหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ และจากการสังเกตกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) พบว่ากลุ่มมีสัมพันธภาพที่ดี สนุกสนาน ถอดบทเรียนตลอดเวลา แม้ว่าจะระยะทางไกล 1 กิโลเมตร อาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นผู้สูงอายุมีอาการเหนื่อย จากแสงแดดจัดและเดินระยะทางไกล จากการสอบถามอาสาสมัครสาธารณสุขสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

5. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและเมื่อกลับจากแหล่งเรียนมายังห้องประชุม เพื่อพักผ่อน ดื่มน้ำและทำแบบประเมินตนเองหลังการเรียนรู้พบว่ากลุ่ม อสม. มีคะแนนหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ได้รับคู่มือการเรียนรู้ คนละ 1 เล่ม และหากมีความต้องการสามารถขอเพิ่มได้ และหากต้องการจะเข้ามาเรียนรู้อีกสามารถแจ้งความประสงค์ได้โรงพยาบาลจะจัดให้ตามที่ต้องการ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) พอใจในการมาเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...รู้สึกดีใจที่ได้มาดูงานที่โรงพยาบาลในวันนี้ ถึงจะเดินไกลและแดดจัด แต่ก็ได้ประโยชน์ ได้เห็นของจริงว่าโรงพยาบาลมีการจัดการกับขยะ น้ำเสียน้ำหนองที่ออกมาจากผู้ป่วยอย่างดี ไม่ทิ้งไปกับเทศบาล และได้เห็นการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ยิ่งทำให้มั่นใจว่าโรงพยาบาลไม่ปล่อยน้ำเสียลงคลองอย่างที่เคยได้ยินมา จะนำข้อมูลเหล่านี้ไปบอกกับคนอื่นต่อไป และอยากให้มีการประชาสัมพันธ์ทางเคเบิลทีวีด้วย ...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

6. การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของคนในชุมชน ทีมวิจัยสังเกตพฤติกรรม และสอบถามผู้มาเรียนรู้ในโรงพยาบาลกลุ่มแรกที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุแสดงความกระตือรือร้นที่จะเดินไปดูระบบบำบัดน้ำเสียที่อยู่ด้านหลังโรงพยาบาล ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ท่ามกลางแสงแดดจัด ในช่วงบ่ายเวลา 13.00-15.00 น. และเมื่อไปถึงระบบบำบัดน้ำเสียก็สนใจซักถามเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่อธิบายเมื่อเดินกลับมายังห้องประชุมอีกครั้งหนึ่ง ก็พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงทัศนคติที่ดีต่อการจัดการน้ำเสียของโรงพยาบาลที่ไม่ปล่อยออกสู่ชุมชนซึ่งอาจจะเกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ ดังคำกล่าว.....

“...เคยคิดว่าโรงพยาบาลปล่อยน้ำเสียลงทุ่งนาเซย วันนี้พอได้มาเห็นของจริงแล้วเกิดความมั่นใจว่าชุมชนปลอดภัย จะได้ไปบอกคนอื่นต่อไปให้เข้าใจถูกต้องว่าโรงพยาบาลมีระบบการจัดการน้ำเสียที่ดี...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

“..คิดว่าโรงพยาบาลใช้น้ำประปาจากประปาจังหวัด แต่พอมาเห็นวิธีการผลิตน้ำประปาใช้เองของโรงพยาบาลเพื่อประหยัดเงิน แล้วก็เข้าใจว่าโรงพยาบาลจำเป็นต้องประหยัดค่าใช้จ่าย...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

“...จะนำเรื่องการคัดแยกขยะไปใช้ที่บ้านและสอนลูกหลานให้แยกขยะที่บ้านก่อนที่จะได้ไม่เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในบ้านเรา อยากให้เทศบาลร่วมมือกับเราในการมีถังแยกขยะเปียก ขยะแห้ง รถมารับขยะตรงเวลา คนไม่มาคุ้ยเขี่ยให้ขยะกระจัดกระจายเลอะเทอะ...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

การดำเนินการตามรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 2

ทีมวิจัยแกนนำเครือข่ายชุมชน แกนนำจากโรงพยาบาล จากโรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี และจากแกนนำ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลเมือง จัดกลุ่มสนทนาร่วมกัน เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2551 เพื่อติดตามการทบทวนแผน การดำเนินงานตามแผน การสังเกต ติดตามประเมินผล สะท้อนกลับและปรับแผนการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ที่ดำเนินการมาแล้ว 2 เดือน แสดงการทบทวนและปรับแผนพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การทบทวนและปรับแผนพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 2

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
ก. ด้านโครงสร้าง						
ของศูนย์การเรียนรู้						
1. การกำหนดที่ตั้ง	- เปิดประมูล	มีผู้รับจ้าง	25 ม.ค.		ผู้วิจัย	บันทึก
ศูนย์การเรียนรู้ที่	จ้างเหมาปรับปรุง	ทำสัญญา	2551			สังเกต
เกิดจากความร่วมมือ	ศูนย์การเรียนรู้	และเริ่ม				
ของกลุ่มแกนนำ	ในโรงพยาบาลฯ	ดำเนินงาน				
เครือข่ายชุมชน						

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
2. การกำหนด ทีมงานรับผิดชอบ การดำเนินงาน ของศูนย์เรียนรู้	- มีหน่วยงาน รับผิดชอบการ ดำเนินงานของ ศูนย์เรียนรู้	-รพ. รร. และ ชุมชน ร่วม รับผิดชอบ			ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต
ข. ด้านกระบวนการ การทำงานของ ศูนย์การเรียนรู้						
3. การสร้างการมี ส่วนร่วมในการ พัฒนารูปแบบศูนย์ การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล ในทุกขั้นตอน	- ประชุมกลุ่ม แกนนำใน ชุมชน - กลุ่มแกนนำ เยี่ยมชุมชนย่อย ที่ 10 ที่ไม่มี โอกาสมา เรียนรู้ในรพ.	- จำนวน 1 ครั้ง -สัมมนา กลุ่ม 1 ครั้ง	4 ธ.ค. 2550 20 ม.ค. 2551		ทีม วิจัย	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์
4. การพัฒนา รูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ทุกคนมีโอกาส เข้าถึงโดยง่าย และสะดวกต่อ การเรียนรู้	-สร้างการมี ส่วนร่วมของ เครือข่ายในทุก ขั้นตอน - ขอดึงหมวกกีฬา ชีวภาพจาก จากกรมพัฒนา พลังงานฯ (พพ.) ติดตั้งที่โรงเรียน เทศบาล 2	- ใช้ กระบวนการ กลุ่ม 3 ครั้ง -จำนวน 1 เตา	ก.ย.- พ.ย. 2550 ธ.ค. 2550	60,000 บาท	ทีมวิจัย	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับ ผิดชอบ	วิธีการเก็บ ข้อมูล
5. การส่งเสริมให้ เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองตาม ศักยภาพของ แต่ละบุคคล	- จัดกิจกรรม แลกเปลี่ยน เรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ใน โรงพยาบาลฯ เรื่อง การจัดการ ขยะ ระบบบำบัด น้ำเสีย ระบบ น้ำประปา	- ผู้มา เรียนรู้ จำนวน 200 คน	6-7 พ.ย. 2550		ทีมวิจัย	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์
6. การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้ของคน ในชุมชน	- ประเมินผล การปรับปรุง การดำเนินงาน ศูนย์การ เรียนรู้ใน รอบที่ 2	- ความพึง พอใจของ ทีมวิจัย - ความพึง พอใจของ ผู้ให้บริการ ที่ศูนย์การ เรียนรู้	7 ม.ค. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
				60,000		
				บาท		

ก. ด้านโครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

1. การกำหนดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ดำเนินการเปิดประมูลเพื่อหาผู้รับจ้างปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วยเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในวันที่ 25 มกราคม 2551 กำหนดการก่อสร้างแล้วเสร็จภายใน 45 วัน หลังลงนามในสัญญา แล้วเสร็จในวันที่ 31 มีนาคม 2551 พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ กว้าง 8 เมตร ยาว 27 เมตร พื้นที่รวม 210 ตารางเมตร มีห้องน้ำรวม มีระเบียงด้านนอก มีประตูเข้าออก 2 ทาง ภายในเป็นห้องโถงโล่ง

2. การกำหนดทีมงานรับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ทีมวิจัยแกนนำเครือข่ายชุมชนเห็นชอบร่วมกันว่าการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ควรเป็นคณะกรรมการเครือข่ายชุมชน ประกอบด้วย ได้แก่ งานบริการปฐมภูมิและงานฝ่ายบริหาร ทั่วไปโรงพยาบาลพระปกเกล้า แกนนำจากโรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรีและแกนนำอาสาสมัคร สาธารณสุข (อสม.) การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลแบ่งออกเป็น ด้านการบริหารงาน ด้านการให้บริการ และด้านประชาสัมพันธ์

ข. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้

3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในทุกขั้นตอน ทีมวิจัย ร่วมกันปรับปรุงการจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนเทศบาลเมือง 1 และโรงเรียน เทศบาลเมือง 2 ในระหว่างวันที่ 7 มกราคม 2551 ไปจนถึง 12 กุมภาพันธ์ 2551 หลังจากนั้น สังเกตติดตามประเมินผล และสะท้อนกลับโดยการนำกิจกรรมการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ที่ได้ร่วมกันปรับใหม่ให้เกิดความชัดเจนขึ้น ไปปฏิบัติต่อจากการดำเนินการในครั้งแรก พร้อมกับการสังเกตผลที่ขึ้นซ้ำอีก และกลุ่มร่วมกันเสนอความคิดเห็นว่าทีมงานวิจัยน่าจะไปให้ความรู้ สอบถามปัญหาและให้คำแนะนำแก่คนในชุมชนที่ขาดโอกาสที่จะมาเรียนรู้ในโรงพยาบาล เนื่องจากมีภาระในการหาเลี้ยงชีพ ดังนั้นทีมวิจัยจึงนัดหมายกันลงพื้นที่ชุมชนย่อยที่ 10 “บ้านล่างพูน ทรัพย์” ซึ่งเป็นชุมชนแออัดประกอบอาชีพเก็บขยะขาย และขาดโอกาสในการเรียนรู้ ในกลุ่มแกน นำแสดงความยินดีที่จะลงไปพบกับกลุ่มที่มีโอกาสเรียนรู้ด้านสุขภาพน้อย

4. การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่าย ทีมวิจัยร่วมกัน จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ได้แก่ มีผังแสดงภาพรวมของระบบใหญ่ ติดป้ายชื่อ ต่าง ๆ ป้ายขยะทั่วไป ป้ายขยะคิเค้ชื้อ ป้ายขยะสารเคมี ป้ายขยะรีไซเคิล ป้ายจุดพักขยะ ป้ายเรือนพัก ขยะทั่วไป ป้ายเรือนพักขยะคิเค้ชื้อ ป้ายเรือนพักขยะสารเคมี ป้ายระบบบำบัดน้ำเสีย ป้ายระบบ บำบัดน้ำเสีย ป้ายบ่อสูบล ป้ายคลองวนเวียน ป้ายบ่อดกตะกอน ป้ายลานตากตะกอน ป้ายบ่อเติม คลอรีน ป้ายบ่อกักน้ำรีไซเคิล ป้ายระบบน้ำประปา ป้ายบ่อสูบน้ำดิบ ป้ายกรองน้ำ ป้ายเติมคลอรีน ป้ายคลองวนเวียน ป้ายบ่อกักน้ำสำรอง ป้ายหอสูง ป้ายโรงจ่ายน้ำ เป็นต้น

การจัดทีมงานในแหล่งเรียนรู้ให้สามารถถ่ายทอดความรู้และอำนวยความสะดวกแก่ ผู้เรียนรู้ได้อย่างดีควรมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำหน้าที่แทนกันได้ ทีมงานเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้มี ความสามารถในการบรรยายสรุปสาระสำคัญให้เข้าใจโดยง่าย ตอบข้อซักถามและปัญหาต่าง ๆ สามารถสังเกตและประเมินกลุ่มผู้เรียนรู้ได้คร่าว ๆ สามารถควบคุมเวลาในแต่ละแหล่งเรียนรู้ได้ ตามที่กำหนด สามารถใช้อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว ได้แก่ โทร โง่ง กล้อง ถ่ายภาพ ไมโครโฟน คอมพิวเตอร์ ช่วยให้กลุ่มผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โรงพยาบาลฯ ขอรับการสนับสนุนถึงหมวกก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์ จากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) แต่ด้วยเห็นว่าหากนำเดานี้ไปติดตั้งที่โรงเรียนจะเกิดประโยชน์ต่อ โรงเรียนและนักเรียนมากกว่า ดังนั้นจึงเสนอให้มีการติดตั้งถึงหมวกก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์ที่โรงเรียนเทศบาลเมือง 2 แทน ซึ่งกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) เห็นชอบด้วย อนุมัติและดำเนินการติดตั้งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2550 สามารถเดินระบบและใช้งานได้สมบูรณ์เมื่อ ต้นมีนาคม 2551 มูลค่าอุปกรณ์ถึงหมวกก๊าซชีวภาพ ทั้งชุด 60,000 บาท

5. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทีมวิจัยกลุ่มร่วมกันสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาล 4 รุ่น จำนวน 320 คน ที่มาเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ เรื่องระบบบำบัดน้ำเสีย และเรื่องระบบน้ำประปา ในโรงพยาบาล พบว่านักเรียน ยิ้มแย้มแจ่มใส พุคคุษักถาม ให้ความสนใจแหล่งเรียนรู้ สนุกสนานในการมาศึกษา แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เหมือนกับที่ได้เก็บข้อมูลไว้ในรอบที่ 1 แต่จะให้ความสำคัญในการติดตามแก้ไขปัญหาตามแผนที่กำหนดไว้ในรอบที่ 2

การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ฉบับย่อ มีเนื้อหาดังนี้ ชื่อแหล่งเรียนรู้ เนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนรู้ มีแผนผังหรือแผนภาพประกอบ แบบประเมินตนเองก่อนการเรียนรู้ แบบประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ บันทึกเพิ่มเติม ลักษณะคู่มือควรมีภาพประกอบ ตัวหนังสือขนาดใหญ่ อ่านเห็นชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย จำนวนหน้าไม่มากจนเกินไป มีสีสันทัน มีภาพการ์ตูน และมีต้นทูนต่ำ ระบุ หน่วยงานและวันที่ จัดทำคู่มือการเรียนรู้ และจัดเวลาการเรียนรู้ ดังนี้

เวลา 15 นาทีแรก ใช้สถานที่ห้องประชุมโรงพยาบาล ผู้วิจัยแนะนำตนเองและทีมงาน แนะนำสถานที่ในโรงพยาบาล แจกคู่มือการเรียนรู้คนละ 1 เล่ม บรรยายสรุปสาระสำคัญ ผู้เรียนทำแบบประเมินตนเองก่อนการเรียนรู้ แล้วแบ่งกลุ่มผู้เรียนรู้ ออกเป็น 2 กลุ่ม

เวลา 2 ชั่วโมง ต่อไป วิทยากรประจำกลุ่มจะพากลุ่มผู้มาเรียนรู้เดินเท้าไปที่ละกลุ่ม โดยใช้โทรโข่งในการบรรยาย ไปดูการคัดแยกขยะของโรงพยาบาล ที่หอผู้ป่วยพิเศษอังกะนิวัฒนา ชั้น 2 ไปดูจุดพักขยะ ไปดูศูนย์การเรียนรู้ขยะ ไปดูสระน้ำที่เป็นแหล่งน้ำดิบในการทำน้ำประปา ไปดูเรือนพักขยะติดเชื้อ ไปดูเรือนพักขยะทั่วไป ไปดูระบบบำบัดน้ำเสีย ไปดูระบบน้ำประปา แวะชมพันธุ์ไม้นานาชนิดที่เรือนเพาะชำ รวมระยะทาง 1 กิโลเมตร ในแหล่งเรียนรู้อยู่ย่นเหล่านี้ จะมีเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้

เวลา 15 นาทีหลัง กลุ่มผู้เรียนรู้เดินทางกลับมาถึงห้องประชุมอีกครั้งหนึ่ง พักเหนื่อย ดื่มน้ำ เปิดให้ซักถามเพิ่มเติมและวิทยากรสรุปประเด็นให้ หลังจากนั้นทำแบบประเมินตนเอง หลังการเรียนรู้ กล่าวคำขอบคุณแล้วอำลากลับ

6. การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของคนในชุมชน ทีมวิจัยร่วมกันไปเยี่ยมชมหมู่บ้านล่างพุนทรัพย์ ในชุมชนย่อยที่ 10 ในเย็นวันอาทิตย์ที่ 20 มกราคม 2551 ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนที่บ้านเรือนแออัดหนาแน่น คนในชุมชนมีอาชีพเก็บขยะขาย มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารด้านสุขภาพน้อย มีการศึกษาระดับประถม และมีรายได้น้อย กลุ่มแกนนำจำนวน 5 คน จากตัวแทนชุมชน จากหน่วยบริการปฐมภูมิ จากโรงพยาบาล และผู้วิจัย เพื่อให้คำแนะนำด้านสุขภาพและการป้องกันอันตรายจากการเก็บขยะขาย การดูแลตนเองเบื้องต้นเมื่อได้รับอันตรายจากการเก็บขยะซึ่งคนในชุมชนมาร่วมประชุม พูดคุย ซักถามปัญหาต่าง ๆ จำนวน 28 คน สิ่งที่คนในชุมชนรู้สึกกังวลสำคัญและมีผลต่อวิถีชีวิตของเขา ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการบ้าน เรื่องการทำมาหากิน และเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ดังคำกล่าว.....

“...อยู่ที่นี้มาสามสิบกว่าปี เก็บขยะขายทุกวัน ไม่เคยเจ็บป่วย หากไม่เก็บขยะขายก็ไม่รู้จะทำอะไรกิน ตอนนี้มีโครงการบ้านมั่นคงพวกเราก็เก็บเงินผ่อนบ้าน เขาให้ผ่อนนาน 15 ปี ผ่อนเดือนละ 1,310 บาท พวกเราทั้งหมดรวมกันเป็นสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง 89 ครอบครัว พอหลวงสร้างบ้านมั่นคงเสร็จแล้ว ก็จะมีบ้านเดิมของพวกเราออกไป...” (ผู้พักอาศัยในชุมชนย่อยที่ 10)

“...อยากให้หมอมานำคำแนะนำอีก นัดประชุมตอนเย็นวันเสาร์ หรืออาทิตย์ ก็ได้พวกเรา กลับมาจากเก็บของขายแล้ว มาแนะนำเรื่องโรคต่าง ๆ เช่น วัณโรค โรคปอด โรคผิวหนัง อีกพวกเราจะได้รู้จักการป้องกันตนเอง...” (ผู้พักอาศัยในชุมชนย่อยที่ 10)

“...ไม่อยากติดเชื้อโรคจากขยะ แต่ผ้าปิดจมูกที่เทศบาลแจกให้มันหนาใส่แล้วหายใจไม่ออก เหนื่อยมากขึ้น ถูมือที่เทศบาลเขาให้มันขาดง่าย เขาให้มา 2-3 คู่ ในหนึ่งเดือน ไม่พอใช้...” (ผู้พักอาศัยในชุมชนย่อยที่ 10)

ด้านการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่าย พบว่านักเรียนมีความสนุกสนานในการออกมาเรียนรู้นอกห้องเรียน ตามตอบตลอดเวลา แม้ว่าจะระยะทางไกลและเหนื่อยจากการเดินตากแดด พบว่าคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อะไรหนึ่งของกลุ่ม แต่นักเรียนแสดงความพอใจในการมาเรียนรู้ ดังคำกล่าว

“...เด็ก ๆ มีโอกาสมาทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ก็ตื่นเต้น กระตือรือร้นอยากจะทำกัน ยิ่งมาเห็นระบบบำบัดน้ำเสียทำงานอย่างไร เด็กสนใจมากซักกันไม่หยุด จนเจ้าหน้าที่ตอบไม่ทัน และที่เรือนเพาะชำมีพันธุ์ไม้แปลก ๆ ที่เด็กให้ความสนใจมาก หยิบจับกันยกใหญ่ เช่นกัน...” (ครูโรงเรียนเทศบาล 2)

“...รู้สึกสนุกที่ได้มาเรียนรู้ในโรงพยาบาล ได้เห็นการคัดแยกขยะ จุดพักขยะ เรือนพักขยะ ถึงออกซิเจนเหลวขนาดใหญ่ ระบบบำบัดน้ำเสียมีใบพัดเติมอากาศ ต้นไม้สวย ๆ ที่โรงเรียนไม่มีการทำน้ำประปาใช้เอง อยากจะขอให้โรงเรียนจัดมาอีก...” (นักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2)

การดำเนินการตามรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 3

ทีมวิจัยประกอบด้วยแกนนำจากโรงพยาบาล แกนนำจากโรงเรียนเทศบาล และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลเมือง จัดกลุ่มสนทนาร่วมกันเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อติดตาม ประเมินผลและปรับแผนการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ที่ดำเนินการมาแล้ว 3 เดือนกว่า แสดงการทบทวนและปรับแผนพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การทบทวนและปรับแผนพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาล รอบที่ 3

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบ ประมาณ	ผู้รับ ผิดชอบ	วิธีการเก็บ ข้อมูล
ก. ด้านโครงสร้าง						
ของศูนย์การเรียนรู้						
1. การกำหนดที่ตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ที่ เกิดจากความ ร่วมมือของกลุ่ม แกนนำเครือข่าย	- ปรับปรุงศูนย์ การเรียนรู้ให้ แล้วเสร็จ	มีสถานที่ตั้ง ศูนย์ การเรียนรู้ ในรพ. อย่างเป็น	31 มี.ค. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
	- จัดหาชุด ประชุม	ทางการ และเปิด ให้บริการ				
	- จัดหาตู้หนังสือ - จัดหาสื่อการ เรียนรู้ต่าง ๆ	ทางการ และเปิด ให้บริการ				
2. การกำหนด ทีมงาน	- มีคณะกรรมการ เครือข่ายชุมชน	- มีคณะ กรรมการฯ	มี.ค. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
รับผิดชอบการ ดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้	รับผิดชอบในการ ดำเนินงาน	รับผิดชอบ				สัมภาษณ์

ตารางที่ 11 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	งบ ประมาณ	ผู้รับ ผิดชอบ	วิธีการเก็บ ข้อมูล
ข. ด้านกระบวนการ						
ทำงานของศูนย์การเรียนรู้						
3. การสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกชั้นตอนของการพัฒนารูปแบบฯ	- การสร้าง การมีส่วนร่วม	จำนวน 1 ครั้ง	15 ก.พ. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
4. การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	- สอบถามความต้องการของ ชุมชน	รุ่นที่ 4-9 6 รุ่น 600 คน	10 ม.ค. ถึง 8 ก.พ. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
5. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละคน	- จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในชุมชน	- จำนวน ผู้ที่มาใช้ บริการ	ม.ค.- ก.พ. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
5. การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของคนในชุมชน	- ประเมินผล การปรับปรุง การดำเนินงาน รอบที่ 3	- ความพึง พอใจของ ทีมวิจัย	15 ก.พ. 2551		ทีม วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
	- จัดสนทนากลุ่ม (ครั้งที่หก)	พอใจของ ผู้ใช้บริการ				

ก. ด้านโครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

1. การกำหนดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ดำเนินการปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วยเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล แล้วเสร็จในวันที่ 31 มีนาคม 2551 พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้กว้าง 8 เมตร ยาว 27 เมตร พื้นที่รวม 210 ตารางเมตร และโรงเรียนเทศบาล 2 ได้รับสนับสนุนถังหมักก๊าซชีวภาพ จากขยะอินทรีย์ จำนวน 1 เตา จากกรมพัฒนาและทดแทนพลังงานฯ

2. การกำหนดทีมงานรับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล มีคณะกรรมการเครือข่ายชุมชน ประกอบด้วยได้แก่ งานบริการปฐมภูมิและงานฝ่ายบริหารทั่วไปของโรงพยาบาลพระปกเกล้า ร่วมกับแกนนำจากโรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรีและแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลแบ่งออกเป็นด้านการบริหารงาน ด้านการให้บริการ และด้านประชาสัมพันธ์

ข. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้

3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในทุกชั้นตอน ทีมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันวางแผนร่างรูปแบบ ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันสังเกตติดตามและประเมินผล และร่วมกันปรับปรุงรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นวงจรการพัฒนาแบบต่อเนื่องจากรอบที่ 1 ไปสู่อุปที่ 2 และรอบที่ 3 จนได้รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่ได้ผลดี เริ่มดำเนินการในเดือนพฤศจิกายน 2550 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 รวม 3 เดือนเศษ และจากการสังเกต ติดตามและประเมินผลในรอบที่ 3 พบความก้าวหน้าในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ คือ กลุ่มแกนนำเครือข่ายให้ความร่วมมือกันและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากกว่าในรอบแรก กลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระมากขึ้น และกลุ่มมีความต้องการศูนย์การเรียนรู้ ดังคำกล่าว

“...ถ้าศูนย์การเรียนรู้ของเราเสร็จคงจะดี พวกเราจะได้ไปร่วมปรึกษาหารือกันที่ศูนย์เด็ก ๆ มาเรียนรู้ก็ไปที่ศูนย์เรียนรู้เลย อยากให้มีภาพต้นไม้แห่งการเรียนรู้ ที่ศูนย์ด้วย...” (แกนนำในโรงพยาบาล)

“...ศูนย์การเรียนรู้เสร็จแล้ว อยากจะให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ในท้องถิ่นหาดูได้ยาก นักเรียนและชุมชนจะได้มาเรียนรู้กันร่วมกัน...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

4. การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่าย ทีมวิจัยร่วมกันสังเกต ติดตามและประเมินผล ในรอบที่ 3 พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลที่มาเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ เรื่องระบบบำบัดน้ำเสีย และเรื่องระบบน้ำประปาในโรงพยาบาลพบว่านักเรียน ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยซักถาม ให้ความสนใจแหล่งเรียนรู้ สนุกสนานในการมาศึกษา นอกห้องเรียน และทีมพี่เลี้ยงมีความคล่องตัวมากขึ้น สามารถให้ความรู้ให้คำแนะนำโดยเป็นธรรมชาติ การดูแลอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น ตามเวลา และเนื้อหาที่

กำหนดไว้ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงนอกจากเครือข่ายชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี ที่เป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) นักเรียนและคนในชุมชนแล้ว ศูนย์การเรียนรู้จะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับญาติผู้ป่วย และบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยด้วย

5. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จากการสังเกตที่มวิจัยพบว่าผู้เรียนจะสนใจแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันออกไป บางคนสนใจการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย บางคนสนใจพันธุ์ไม้ต่าง ๆ บางคนสนใจการแยกขยะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ประจำในหน่วยงานนั้น ๆ สามารถเป็นถ่ายทอดความรู้ได้อย่างคล่องแคล่วเกือบทุกคน หากผู้เรียนให้ความสนใจซักถามเพิ่มเติมเจ้าหน้าที่ก็จะอธิบายเพิ่มเติมในรายละเอียด แหล่งเรียนรู้มีผังงาน มีป้ายชื่อเพื่อแสดงขั้นตอนการทำงานให้เห็นชัดเจน และเข้าใจง่าย และการปรับปรุงคู่มือการเรียนรู้ให้อ่านง่ายขึ้น ตัวหนังสือใหญ่ขึ้น มีภาพการ์ตูน มีเนื้อหาที่สำคัญโดยย่อ มีแผนผังแสดงการทำงานของระบบต่าง ๆ

6. การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของคนในชุมชน ทีมวิจัยร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และนำปัญหาที่พบและสิ่งที่คนในชุมชนต้องการ ถูกนำมากำหนดเป็นเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ทีมวิจัยร่วมกันวางแผน ปฏิบัติ สังเกต ติดตามและประเมินผล และสะท้อนกลับเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และชุมชนย่อยที่ 10 แสดงความประสงค์ให้ทีมแกนนำไปเยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำในเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชนได้

การประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ทีมวิจัยร่วมกันประเมินผลการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 จากการร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล นำมาทดลองใช้ มีการสังเกต ติดตามและประเมินผล สะท้อนกลับ เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง จากรอบที่ 1 ไปสู่อ้อมที่ 2 และไปสู่อ้อมที่ 3 จนได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ สังเกต สัมภาษณ์ และบันทึก พบการเปลี่ยนแปลง ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 1-3

เป้าหมาย	ตัวชี้วัดรอบที่ 1 (4 ธันวาคม 2550)	ตัวชี้วัดรอบที่ 2 (7 มกราคม 2551)	ตัวชี้วัดรอบที่ 3 (15 กุมภาพันธ์ 2551)	วิธีการเก็บ ข้อมูล
ก. ด้านโครงสร้าง ของศูนย์การ เรียนรู้				
1. การกำหนด ที่ตั้งศูนย์การ เรียนรู้ที่เกิดจาก ความร่วมมือของ แกนนำเครือข่าย	- ไม่มีศูนย์การ เรียนรู้เพื่อชุมชน เกิดขึ้นในชุมชน	- ออกแบบอาคาร - เปิดประมูลหา ผู้รับจ้างตาม ระเบียบพัสดุว่าด้วย การจัดซื้อจัดจ้าง	- ดำเนินการ ปรับปรุงแล้ว เสร็จราว 31 มีนาคม 2551	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
2. การกำหนด ทีมงาน รับผิดชอบการ ดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้	- ไม่มีผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้	- พิจารณาหาผู้รับ ผิดชอบดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้	- มีคณะกรรมการ เครือข่ายชุมชน รับผิดชอบในการ ดำเนินงาน	บันทึก สังเกต
ข. ด้าน กระบวนการ ทำงานของ ศูนย์การเรียนรู้				
3. การสร้างการมี ส่วนร่วมในการ พัฒนารูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล ในทุกขั้นตอน	- สร้างสัมพันธภาพ กับแกนนำอาสา สมัครสาธารณสุข ชุมชนที่ 2, 7, 10 และโรงเรียน เทศบาลเมือง จันทร์บุรี 1 และ 2	- สร้างการมีส่วน ร่วมกับเครือข่าย ชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร สาธารณสุขชุมชน ที่ 1-12 และ โรงเรียน เทศบาล 1 และ 2	- สร้างการมีส่วน ร่วมกับเครือข่าย ชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร สาธารณสุข ชุมชนที่ 1-12 และ โรงเรียน เทศบาล 1 และ 2	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัดรอบที่ 1 (4 ธันวาคม 2550)	ตัวชี้วัดรอบที่ 2 (7 มกราคม 2551)	ตัวชี้วัดรอบที่ 3 (15 กุมภาพันธ์ 2551)	วิธีการเก็บ ข้อมูล
4. การพัฒนาศูนย์ การเรียนรู้ให้เป็น แหล่งเรียนรู้ที่ทุก คนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและสะดวก ต่อการเรียนรู้ ในระยะเริ่มต้น ประเมินจากกลุ่ม ต่างๆ ที่เข้ามา ร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้ที่จัดขึ้น	- จำนวนคนที่เข้ามา ใช้บริการใน ศูนย์การเรียนรู้ - อาสาสมัคร สาธารณสุข รุ่นที่ 1 จำนวน 30 คน	- จำนวนคนที่ เข้ามาใช้บริการใน ศูนย์การเรียนรู้ - นักเรียน โรงเรียน เทศบาล รุ่นที่ 2-3 จำนวน 200 คน	- จำนวนคนที่เข้า มาใช้บริการใน ศูนย์การเรียนรู้ - นักเรียน โรงเรียน เทศบาล รุ่นที่ 4-9 จำนวน 520 คน	สังเกต บันทึก
5. การส่งเสริมให้ เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองตาม ศักยภาพของ แต่ละคน	- ผู้เรียนรู้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วย ตนเองตามอรรถาศัย	- ผู้เรียนรู้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วย ตนเองตามอรรถาศัย - ผู้เรียนสามารถนำ ความรู้ไปใช้ได้	- ผู้เรียนรู้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วย ตนเองตาม อรรถาศัย - ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ไป ใช้ได้	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์
6. การสนองตอบ ความต้องการ การเรียนรู้ ของคนในชุมชน	- ความพึงพอใจของ ผู้มาใช้บริการที่ ศูนย์การเรียนรู้ - อาสาสมัคร สาธารณสุข พोज ที่มาเรียนรู้ใน รพ.	- นักเรียนพอใจ และสนุก ที่มา เรียนรู้ใน รพ. - เจ้าหน้าที่พोजที่ ให้บริการถ่ายทอด ความรู้แก่ผู้เรียน ทั่วไป	- นักเรียนพอใจ และสนุก ที่มา เรียนรู้ในรพ. - เจ้าหน้าที่พोज ที่ให้บริการ ถ่ายทอดความรู้ แก่ผู้เรียนทั่วไป	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์

การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 3 มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบวงจรถลวด จนเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ชุมชน ครูและนักเรียน และเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล มีความพอใจในรูปแบบของ ศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของแกนนำเครือข่ายชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรี และกลุ่ม แกนนำเครือข่ายชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการรวบรวม ข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์และการบันทึก พบว่าชุมชน โรงเรียน แกนนำอาสาสมัคร สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ มีความพอใจต่อการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ ดังคำกล่าว

“...หนูรู้สึกดีมากที่ได้มาดูระบบบำบัดน้ำเสียของ โรงพยาบาล และเห็นพันธุ์ไม้สวย ๆ ที่เรือนเพาะชำ ปลื้มสุด ๆ ..ถ้าหากโรงพยาบาลจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีก อยากขอให้จัดเกี่ยวกับ คนไข้ด้วย...” (นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1)

“...รู้สึกดีมาก มีโอกาสมาดูให้เห็นกับตาตนเอง เพิ่งเข้าใจเป็นครั้งแรกว่าระบบบำบัด น้ำเสียเป็นอย่างไร การทำน้ำประปามีขั้นตอนการทำอย่างไร จะนำความรู้ที่ได้จาก โรงพยาบาล ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าถ้าเราคัดแยกขยะตั้งแต่แรกจะลดขยะลงได้ ก็จะไม่ต้องเกิดมลพิษต่อ สิ่งแวดล้อมด้วย...” (นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1)

“...อยากให้มียุทธศาสตร์ ๆ แบบนี้อีกและให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย...อยากให้ พาไปดูห้องดับจิตด้วย อยากรู้ว่าเป็นอย่างไร ขอขอบคุณพี่ ๆ ที่ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ พวกเรา...” (นักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2)

“...ได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ ที่จะนำไปใช้ที่โรงเรียนและที่บ้าน และทำให้รู้จัก ใช้น้ำประปาอย่างประหยัดด้วย โรงพยาบาลใหญ่มาก ได้ความรู้เยอะ สนุกมากค่ะที่ได้มา ขอขอบคุณพี่ ๆ ทุกคนที่ให้ความรู้แก่พวกเรา...” (นักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2)

“...อยากให้โรงพยาบาลจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีก อยากให้มีการจัดนิทรรศการแก่นักเรียน อยากให้โรงพยาบาลเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่นักเรียน และประชาชนทั่วไปด้วย ได้เห็น นักเรียนมีความสุขในการออกมาเรียนนอกห้องเรียน...” (ครูโรงเรียนเทศบาล 1)

“...เป็นการเรียนรู้จากสถานที่จริง นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักเรียน ได้เรียนรู้ วิธีแยกขยะแต่ละชนิด ทราบขั้นตอนการบำบัดน้ำเสีย กระบวนการทำน้ำประปา เป็นการกระตุ้น เตือนตัวเด็กนักเรียนเอง ให้รู้จักการคัดแยกขยะในชีวิตประจำวัน...” (ครูโรงเรียนเทศบาล 2)

“...อยากให้ศูนย์การเรียนรู้ยังคงดำเนินต่อไปเพื่อนักเรียนและคนในชุมชนที่ขาดโอกาส จะได้มีแหล่งเรียนรู้ที่ โรงพยาบาลซึ่งไปมาสะดวก หลังจากที่เรเปิดโครงการการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพแล้ว พวกเราจะร่วมมือกันทำอย่างไร จึงจะให้ศูนย์การเรียนรู้เกิดความยั่งยืน ในอนาคต ....” (แกนนำในโรงพยาบาลพระปกเกล้า)

“...อยากให้ศูนย์การเรียนรู้เปิดทุกวัน คนในชุมชน นักเรียน หรือญาติผู้ป่วย จะได้มานั่งอ่านหนังสือ ศึกษาหาความรู้ขณะที่มาเยี่ยมญาติ รอดูทีวี หรือส่งญาติมาตรวจ และสถานที่ต้องสะอาด มีน้ำดื่มให้ มีห้องน้ำสะอาด มีต้นไม้ตกแต่งให้สบายตา อาจจะมีของเล็ก ๆ น้อย ๆ ขาย เช่น ยาหอม ยาต้ม น้ำดื่ม หมากฝรั่ง หรือลูกอมสมุนไพร...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

“...ได้เห็นระบบบำบัดน้ำเสีย เห็นการคัดแยกขยะที่ถูกต้องจะนำไปใช้ที่บ้านและบอกเพื่อนบ้านด้วย และได้เห็นการปลูกพืชไว้กิน ชอบมาก อยากลองทำดู ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ช่วยให้พวกเรามีความเข้าใจมากขึ้น...” (แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข)

“...โดยภาพรวมศูนย์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างยิ่งเพราะนักเรียนจะได้มีโอกาสเห็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริง เด็กนักเรียนจะตื่นตัวและสนุกสนานอยากออกมาเรียนนอกห้องเรียน การเดินทางไปกลับก็สะดวก ระยะทางใกล้ประหยัดค่าใช้จ่ายและปลอดภัย...” (ครูโรงเรียนเทศบาล 2)

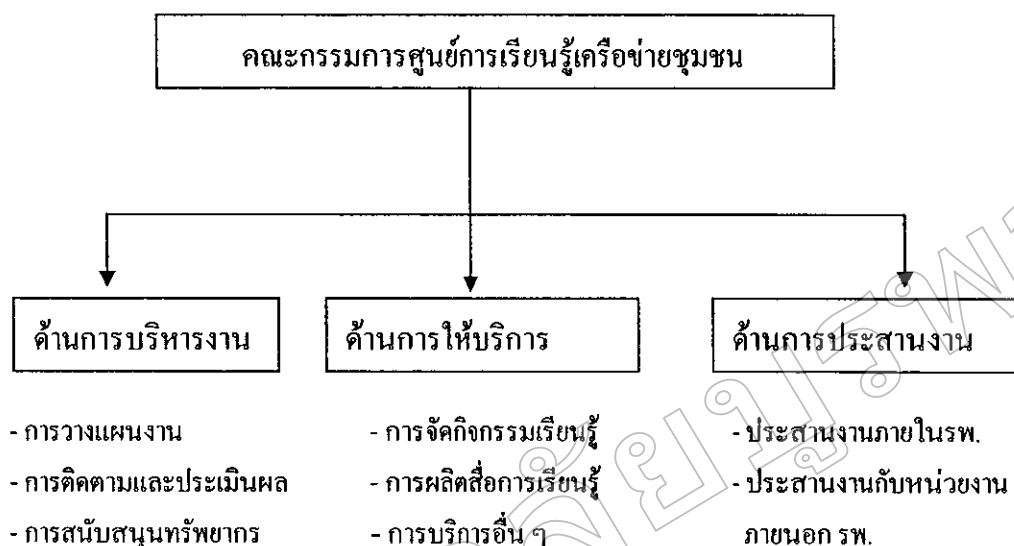
“...โครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมาก ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ รู้สึกสนุกสนานและยินดีที่ได้ถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก ๆ และคนในชุมชน ..” (เจ้าหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้ในโรงพยาบาล)

สิ่งเหล่านี้สื่อให้เห็นถึงกระบวนการของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 7 เดือนที่ผ่านมา จนได้ผลลัพธ์เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายที่ร่วมมือกัน และกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือของเครือข่าย เป็นพลังที่เข้มแข็งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลที่ยั่งยืนในอนาคต จะเห็นได้จากการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในระยะแรกมีเพียงชุมชนย่อยที่ 2, 7 และ 10 เข้าร่วมร่วมต่อมาย้ายผลไปครอบคลุมทั้ง 12 ชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี

ผลลัพธ์ของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้

ด้านโครงสร้างการของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินงานเกิดขึ้น ดำเนินงานด้วยความราบรื่นและจะดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในอนาคต จำเป็นต้องมีโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย มีสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ และมีผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ดำเนินงาน การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล เป็นรูปแบบคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายชุมชน ประกอบด้วยแกนนำจากโรงพยาบาล แกนนำจากโรงเรียน และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกันกำหนดหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ไว้ ดังนี้ คือ ด้านการบริหารงาน ด้านการให้บริการ และด้านการประสานงาน ดังแสดงในภาพที่ 16

ภาพที่ 12 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลพระปกเกล้า

ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ด้านการสร้างศูนย์การเรียนรู้

จากการสังเกตและบันทึก พบว่าสถานที่ปรับปรุงเป็นศูนย์การเรียนรู้อยู่บริเวณโซนด้านหน้าของโรงพยาบาล ซึ่งเดิมเป็นอาคารหอผู้ป่วยเก่า อยู่ชั้นล่างสามารถเข้าออกได้โดยสะดวก ไม่ไกลเกินไป เป็นศูนย์กลางของชุมชนเหมาะกับการจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่ให้บริการแก่ญาติผู้ป่วย คนในชุมชน นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ และผู้สนใจโดยทั่วไป เริ่มออกแบบปรับปรุง ธันวาคม 2550 จะปรับปรุงแล้วเสร็จพร้อมเปิดใช้งานได้ราว 31 มีนาคม 2551 ในขณะที่ศูนย์การเรียนรู้ยังก่อสร้างปรับปรุงไม่แล้วเสร็จ ทีมวิจัยก็ใช้ห้องประชุมอื่นในการทำกิจกรรมการเรียนรู้และจัดประชุมโดยใช้กระบวนการกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้งานสามารถดำเนินการคืบหน้าไปได้ตามเป้าหมาย

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม

ของชุมชน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการบันทึก พบว่าเครือข่ายชุมชนที่ประกอบด้วยแกนนำโรงพยาบาล แกนนำโรงเรียนเทศบาลเมือง 1 และ 2 และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลมากขึ้นตามลำดับ และสัมพันธ์ภาพในทีมวิจัยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน นับตั้งแต่เริ่มต้นทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคย และทำกระบวนการกลุ่มร่วมกัน ไปศึกษาดูงานอุทยานการเรียนรู้ด้วยกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพในโรงพยาบาลร่วมกัน กลุ่มร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมสังเกต

ติดตามและประเมินผล และร่วมสะท้อนกลับในทุกขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการสร้างร่วมมือกับชุมชนนั้นพบว่า ในระยะแรกมีแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เข้ามามีส่วนร่วมเพียงชุมชนย่อยที่ 2, 7 และ 10 ต่อมาขยายไปครอบคลุมแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ทั้ง 12 ชุมชนย่อย และการขยายความสัมพันธ์กับโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านโรงพยาบาลก็จะติดต่อประสานงานเพื่อขอคำแนะนำในเรื่องอื่น ๆ ด้วย

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ด้านการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการบันทึก พบว่าจำนวนผู้เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 มีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มาเรียนรู้ จำนวน 30 คน ต่อมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีก 8 รุ่น จนถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 มีผู้เรียนรวมทั้งสิ้น 750 คน และผู้เรียนมีความพอใจในการมาเรียนรู้ที่แหล่งเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพในโรงพยาบาล ในการดำเนินการขั้นต่อไป จะเปิดศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลให้แก่ผู้สนใจทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้อย่างสะดวก ตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ภายในศูนย์การเรียนรู้จะจัดหาสื่อ เอกสาร หนังสือ คู่มือการเรียนรู้ หุ่น รูปภาพ รูปปั้น สื่อการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจไว้ให้พร้อม

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ด้านการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จากการสังเกต และการบันทึกพบว่าจำนวนผู้เรียนที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ แสดงความสนใจใฝ่รู้และมีความสนุกสนานเมื่อมาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตามสภาพที่เป็นจริง การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้โดยจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม มีการบรรยายสรุปภาพรวมในห้องประชุมราว 15 นาที ต่อไปเป็นการเดินเท้า ไปดูแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตามสภาพที่เป็นจริงราว 1 ชั่วโมงครึ่ง ผู้เรียนสามารถหยิบจับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ ซักถามปัญหาได้อย่างอิสระ ผู้เรียนบางคนอาจจะเรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่านและสังเกต ป้าย แผ่นภาพ ข้อความที่ติดไว้ หรือจากคู่มือการเรียนรู้ที่มอบให้ เช่น ชื่อพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่เรือนเพาะชำ ชื่อระบบต่าง ๆ ที่ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบน้ำประปา ผู้เรียนบางคนอาจจะชอบฟังการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งเรียนรู้ บางคนชอบซักถามจากเพื่อน บางคนสังเกตเรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละคน

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฯ ด้านการสนองตอบความต้องการ ของชุมชน

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เรียนที่มาที่ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลแสดงความพอใจที่ได้มาเห็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตามสภาพที่เป็นจริง เช่น การคัดแยกขยะในหอผู้ป่วย ทุกหอในโรงพยาบาลเป็นอย่างไร การมีน้ำเสียจำนวนมากมายกขึ้นจากการทำงานของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ถูกนำไปรวมกันที่ระบบบำบัดน้ำเสียแล้วทำการบำบัดน้ำเสียจนกลายเป็นน้ำดีที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งเป็นอย่างไร น้ำประปาที่พวกเราใช้กันทุกวันนี้ขั้นตอนการผลิตอย่างไร ซึ่งเหล่านี้สามารถดูได้จากของจริงที่รวบรวมมาไว้ในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นของจริงและเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถจดจำไปบอกต่อได้ก็จะเกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน

การสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

หลังจากที่ชุมชน ครูและนักเรียน และ โรงพยาบาลได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายแล้ว ผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันสกัดประเด็นสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 3 เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 2) การสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน ที่ประกอบด้วยแกนนำชุมชน แกนนำโรงเรียนและแกนนำโรงพยาบาลในทุกขั้นตอนของการพัฒนา
- 3) การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้
- 4) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 5) ผลของการเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งทุกขั้นตอนเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ใน โรงพยาบาลที่มีประสิทธิภาพสรุปได้ ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล รอบที่ 1 - 3

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
ก. ด้านโครงสร้าง			
ศูนย์การเรียนรู้			
1. การกำหนดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้	- สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล	- กลุ่มร่วมกันกำหนดปัญหา - จัดหาสถานที่	- กลุ่มร่วมกันกำหนดความสำคัญของปัญหาแล้วสำรวจพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในโรงพยาบาลเพื่อขออนุมัติปรับปรุงเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
2. การกำหนดทีมงานรับผิดชอบศูนย์การดำเนินงาน	- มีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในรพ.	- กลุ่มร่วมกันหาทีมงานรับผิดชอบที่เหมาะสม	- กลุ่มร่วมกันหาทีมงานจากแกนนำเครือข่ายชุมชนที่มีความสามารถ และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล
ข. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้			
3. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	- การสอบถามปัญหาและความต้องการ - การสังเกตสภาพแวดล้อมในชุมชน - การจัดกลุ่มสนทนา	- กำหนดความสำคัญของปัญหา - กลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล	- กลุ่มร่วมกันกำหนดความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน จะสร้างความตระหนักให้กลุ่มเกิดความร่วมมือในพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชน - กลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาการเรียนรู้จะส่งผลต่อความร่วมมือในการดำเนินการ การสังเกต ติดตามและประเมินผล และการสะท้อนกลับเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
4. การสร้างการมีส่วนร่วมกับแกนนำเครือข่ายชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา (โรงพยาบาล โรงเรียน และ อาสาสมัคร สาธารณสุข)	- การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความไว้วางใจในกลุ่มแกนนำเครือข่ายชุมชนย่อย 1-12, โรงเรียนเทศบาล 1 และ 2, โรงพยาบาล - กลุ่มแกนนำมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนการดำเนินการ การสังเกต การสะท้อนกลับ และการพัฒนา รูปแบบ	- การชี้แจงทำความเข้าใจ กับแกนนำในโรงพยาบาล - การไปพบผู้บริหารโรงเรียน - การประชุมร่วมกับแกนนำ อสม. - การจัดกลุ่มสนทนา - การประชุมระดมสมอง	- การขยายผลจากในระยะแรกมีชุมชนย่อยที่ 2, 7 และ 10 เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ในระยะต่อมาขยายความร่วมมือครอบคลุมทั้ง 12 ชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี - การสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเครือข่าย 3 ฝ่าย ที่ประกอบด้วยชุมชน โรงเรียน และโรงพยาบาล เพื่อร่วมมือกันพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน การดำเนินการ การสังเกต และการสะท้อนกลับ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ - การมีส่วนร่วมกับกลุ่มแกนนำในทุกขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
5. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและตามศักยภาพของแต่ละบุคคล - สิ่งแวดล้อมภายในศูนย์การเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ - การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี - การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ - การจัดทำสื่อการเรียนรู้ - การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - การสังเกตติดตามและประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดเตรียมความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะช่วยให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยง่าย ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างสะดวก แม้ว่าแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง - กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สามารถทำให้คนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย เรียนรู้สิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อตนเอง จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจอยากเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในชุมชน
6. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละคน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและตามศักยภาพของแต่ละบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย - ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย และตามศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ที่โรงเรียน ที่ทำงาน และในชีวิตประจำวัน - ปัจจัยต่าง ๆ ที่จัดให้ในศูนย์การเรียนรู้ เอื้อต่อการเรียนรู้ เข้าใจง่าย หยิบจับได้ คิดต่อสอบถามได้ สะอาด สะดวก สบาย บรรยากาศสงบ

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
7. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน	- ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ - ความพึงพอใจของผู้ให้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้	- การสังเกตติดตามและประเมินผล - การสัมภาษณ์	- การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของเครือข่ายชุมชน โรงเรียน และโรงพยาบาล ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่ม จะก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้ให้และผู้รับและสนองตอบความต้องการของทั้งสองฝ่าย อันจะนำไปสู่การกระตุ้นให้คนอยากเรียนรู้ และได้เรียนรู้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง - เมื่อแต่ละคนมีแรงจูงใจต้องการเรียนรู้ และศูนย์การเรียนรู้จัดกิจกรรมตอบสนองความต้องการได้ ก็ส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ยั่งยืนในชุมชน

จุดแข็ง ของรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ที่นำมาใช้ พบว่า

- 1) ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ครูและนักเรียน และแกนนำในโรงพยาบาล แม้ว่าแต่ละคนจะอยู่ไกลกันคนละชุมชนก็ให้ความร่วมมือในการมาร่วมเรียนรู้ ร่วมประชุม และร่วมสนทนากลุ่ม
- 2) ผู้บริหารของโรงพยาบาลเห็นความสำคัญ และให้การสนับสนุนส่งเสริมในเรื่องจัดหาสถานที่และให้งบประมาณปรับปรุงอาคารหอผู้ป่วยเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ ในโรงพยาบาล รวมทั้งสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น น้ำดื่ม แก่นักเรียนที่มาเรียนรู้ในโรงพยาบาล เป็นต้น
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล 1 และ 2 ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตจริงนอกห้องเรียน รวมทั้งครูเข้าใจบทบาทหน้าที่และช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขมีความเข้มแข็งต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในระยะแรกมีชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพียงชุมชนย่อยที่ 2, 7 และ 10 ต่อมาขยายผลครอบคลุมทั้ง 12 ชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลเมือง จันทบุรี ดังคำกล่าวที่ว่า...

“... ศูนย์การเรียนรู้เป็นเรื่องที่ดี มีประโยชน์ต่อนักเรียน มีตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้ที่โรงพยาบาลน่าน เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนทั้งจังหวัด ได้รับการยอมรับมาก งานวันเด็กนับว่าเป็นงานสำคัญของจังหวัดน่านมาจัดที่ศูนย์การเรียนรู้ของโรงพยาบาลน่าน หากเราทำศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชนก็จะบังเกิดผลดี...” (ผู้บริหาร โรงพยาบาล)

“... ถ้าเราชวนตัวแทนของชุมชนย่อยทั้ง 12 ชุมชน เข้ามาร่วมด้วยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จะเป็นผลดีต่อคนในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ควรเป็นของทุกคนในชุมชน รวมทั้งนักเรียนที่เป็นลูกหลานของพวกเรา จะได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม...” (แกนนำในโรงพยาบาล)

จุดอ่อน ของรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล พบว่า 1) เรื่องของสถานที่สำหรับการจัดศูนย์การเรียนรู้ ที่สามารถเรียนรู้ได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม จึงควรมีสถานที่ที่เป็นห้องประชุมสามารถบรรจุคนได้ประมาณ 50-100 คน ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการจัดหาสถานที่ดังกล่าว 2) เรื่องการจัดเตรียมทีมงานที่ช่วยในการจัดการเรียนรู้ ควรมีเจ้าหน้าที่เป็นแกนหลักในการประสานงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลกลุ่มผู้เรียนรู้ในกรณีกลุ่มมีขนาดใหญ่ ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งเรียนรู้ย่อย ๆ ซึ่งได้รับการฝึกฝนให้สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้ควรมีความคล่องตัวและยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนาน 3) เรื่องการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้และคู่มือการเรียนรู้ให้พร้อม ควรมีวิทยากรชัดเจน มีภาพประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถเข้าใจได้ง่ายและลดเวลาในการจดบันทึกเนื้อหาสำคัญ

อุปสรรค ของการพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล พบว่าด้วยโรงพยาบาลเป็นหน่วยงานให้บริการตรวจรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วย ซึ่งช่วงเช้าจะมีผู้มารับบริการจำนวนมาก เจ้าหน้าที่จะต้องทำหน้าที่ให้บริการเป็นงานหลัก และโรงเรียนก็มีช่วงเวลาเปิดเรียน ช่วงเวลาการสอบปิดภาคเรียน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงพยาบาล โรงเรียน และชุมชน จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมล่วงหน้าก่อนเดือน ทั้งทีมประสานงานหลัก สถานที่ที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้ย่อย เอกสารคู่มือการเรียนรู้ และช่วงเวลาที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ปัญหาอุปสรรคที่พบในการพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ได้แก่ 1) เรื่องระบบการจัดเตรียมความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ ที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมเจ้าหน้าที่ให้สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้ ใ้ทรัพยากรในการทำป้าย ทำเอกสาร คู่มือการเรียนรู้ประกอบการบรรยาย ใ้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายคน ในกรณีผู้เรียนมาเป็นหมู่คณะ 2) เรื่องการจัดโปรแกรมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีช่วงเวลาจำกัดทั้ง โรงพยาบาลที่เป็นแหล่งเรียนรู้และโรงเรียนที่เป็นผู้เรียนรู้ โรงพยาบาลจะจัดกิจกรรมได้เฉพาะช่วงบ่ายในวันทำการเนื่องจากช่วงเช้า

เจ้าหน้าที่จะต้องทำงานให้บริการแก่ผู้ป่วย และบางครั้งอาจมีงานสำคัญเร่งด่วนเข้ามา โรงเรียนมีข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนไม่เกิน 15.00 น. และมีช่วงเวลาสอบ ช่วงเวลาปิดภาคเรียนดังนั้นการเปลี่ยนแปลงกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นอุปสรรคต่อการจัดศูนย์การเรียนรู้รูปแบบนี้

3) สภาพดินฟ้าอากาศ ในการเดินเท้าไปดูแลห้องเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพระยะทางไกล 1 กิโลเมตร ระหว่างเส้นทางในฤดูร้อนจะมีแสงแดดจัดมาก ผู้เรียนจะเหนื่อยและกระหายน้ำ แต่หากเป็นช่วงฤดูฝนก็จะเปียกแฉะ จนไปไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า...

“... โรงเรียนมีกิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551 ดังนั้นจึงไม่สามารถจัดเด็กมาเรียนรู้ในวันดังกล่าวได้ แต่จะเลื่อนออกไปก็ปรากฏว่าโรงพยาบาลติดงานอื่นเช่นกัน ดังนั้นจึงขอยกเลิกการเรียนรู้ในรุ่นนี้ไปก่อน...” (ครู โรงเรียนเทศบาล 2)

“... มาดูศูนย์การเรียนรู้ที่สนุกดี ได้พบเห็นสิ่งที่มีชีวิตจริง สิ่งที่เป็นของจริง แต่คอนเดินไปดูระบบบำบัดน้ำเสีย แสงแดดจัดมาก ร้อนและเหนื่อย หิวน้ำด้วย แต่พอกลับมาห้องประชุมมีแอร์เย็นก็ค่อยยังชั่วหน่อย...” (นักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1)

สรุปผลการนำรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลไปใช้ทำให้ชุมชน ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และต้องการให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยปรับเปลี่ยนเรื่องที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของคน ในชุมชนรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงและเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล

ปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือหนทางแห่งความล้มเหลวจากการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลไปใช้ อาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี ดังนี้ 1) ผู้บริหารของโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ไม่เห็นความสำคัญและไม่จัดสรรงบประมาณสนับสนุนก็ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ได้ 2) ผู้เรียน ไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ หรือไม่อยากเรียนรู้ในเรื่องที่จัดให้ หรือมาเรียนรู้ด้วยความไม่เต็มใจ จึงไม่ใส่ใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่ไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน และจัดในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น โรงเรียนเลิกเรียนเวลา 15.30 น. แต่ศูนย์การเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกินเวลา 15.30 น. ก็จะส่งผลให้นักเรียนไม่ยอมมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสิ่งที่เรียนรู้ไม่เกิดคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ได้ในการดำรงชีวิตที่แท้จริง 4) แหล่งเรียนรู้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งเรียนรู้ไม่พร้อม อาจเกิดความเสี่ยงหรือความไม่ปลอดภัยต่อผู้เรียน เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลทั้งสิ้น

ในปีงบประมาณ 2552 ทีมวิจัยร่วมกันจัดทำโครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล เพื่อของบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลเมืองจันทบุรี เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล เพื่อให้นักเรียน ประชาชนและผู้สนใจในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรีสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองจันทบุรี ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 ของศูนย์การเรียนรู้โรงพยาบาลพระปกเกล้า

โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	งบประมาณ (บาท)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผู้รับผิดชอบ
ส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ชุมชนย่อยที่ 1-12	1. ปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน 2. จัดหาสื่อวิทยาศาสตร์ที่น่าสนใจ - โครงการกระดูก - หุ่นร่างกายคน - อวัยวะจำลอง - กล้องจุลทรรศน์ - ภาพจำลอง - คอมพิวเตอร์ - หุ่นยนต์ - สื่ออื่น ๆ 3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนและชุมชน	1. ประชาชนทุกคนในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรีมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้โดยง่าย 2. นักเรียนในชุมชนเทศบาลเมืองจันทบุรีสามารถไปเรียนรู้ได้	100,000	ประชาชนและนักเรียนในชุมชนมีความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขที่ 1-12

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เป็นการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนโดยการใช้แบบสอบถาม ใช้การสังเกตและบันทึก ศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหารของศูนย์การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ทั้งหมดมาใช้ในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างแกนนำเครือข่ายชุมชนที่ประกอบด้วยแกนนำในโรงพยาบาล แกนนำโรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ทีมวิจัยร่วมกันพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล และนำรูปแบบไปทดลองใช้ในรอบที่ 1 โดยกลุ่มร่วมกันวางแผนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มร่วมกันนำแผนไปสู่การปฏิบัติ กลุ่มร่วมสังเกต ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และกลุ่มร่วมกันสะท้อนกลับเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาล ในรอบที่ 2 แล้วพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบขดลวด กลุ่มร่วมกันปรับแผนในรอบที่ 2 กลุ่มร่วมกันนำแผนสู่การปฏิบัติในรอบที่ 2 กลุ่มร่วมกันสังเกตติดตามและประเมินผลในรอบที่ 2 และกลุ่มร่วมกันสะท้อนกลับเพื่อพัฒนารูปแบบในรอบที่ 3 จนได้รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลที่มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ การจัดหาสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ และการมีหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มแกนนำเครือข่ายชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข โรงเรียน และโรงพยาบาล การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชน ประสิทธิภาพของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในโรงพยาบาลขึ้นอยู่กับปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) ผู้บริหารให้การสนับสนุนทั้งสถานที่และงบประมาณ 2) ผู้เรียนมีแรงจูงใจใฝ่รู้และมีวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) คุณค่าของความรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง 4) รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้มีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา